

Sociální práce s oběťmi násilí v domácím prostředí

Lada Kučerová

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Lada KUČEROVÁ
Osobní číslo: H118155
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika

Téma práce: Sociální práce s oběťmi násilí v domácím prostředí

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynůobsažených v materiálu IMS „Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách“ (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovědního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na sociální rizika pramenící z neinformovanosti populace o problému domácího násilí,
- na hledání odpovědi na otázku, proč dochází k násilí v domácím prostředí,
- na objasnění, kdo je oběť a kdo pachatel domácího násilí,
- na možnosti sociální pedagogiky při nápravě tohoto stavu a pomáhající organizace.

Součástí práce bych využila případových studií, kasuistik, kdy oběťmi i svědky domácího násilí byli dospělí, děti i senioři.

V závěru bych chtěla provést rozbor, vyhodnocení a určité srovnání jednotlivých případových kasuistik, za účelem porovnání, nalezení případných shod a rozdílů jednotlivých případů.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BURIÁNEK Jiří, KOVAŘÍK Jiří a kolektiv.DOMÁCÍ NÁSILÍ . násilí na mužích a seniorech,Praha:Nakladatelství Triton Praha, 2006.

BUSKOTTE Andrea.Z PEKLA VEN: žena v domácím násilí, Brno:Computer Press, 2008..

CONWAYOVÁ Helen.DOMÁCÍ NÁSILÍ: příručka pro současné i potencionální oběti se zák. 135/2006 Sb.Praha:Nakladatelství Albatros, 2007.

KRÁLÍČKOVÁ Zdeňka, ŽATECKÁ Eva a kolektiv.PRÁVO PROTI DOMÁCI MU NÁSILÍ. Praha:Nakladatelství C. H. Beck, 2011.

ŠPATENKOVÁ Naděžda a kolektiv.KRIZOVÁ INTERVENCE PRO PRAXI. Praha:Grada Publishing, 2004.

VOŇKOVÁ Jiřina, HUŇKOVÁ Markéta.DOMÁCÍ NÁSILÍ V ČESKÉM PRÁVU Z POHLEDU ŽEN.Praha:Vydává proFem, o. p. s., 2004.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Alena Plšková

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce:

11. listopadu 2013

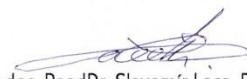
Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2014

V Brně dne 11. listopadu 2013

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. PaedDr. Slavomír Laca, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

.....
Jméno, příjmení studenta

V Brně 1.4.2014

LADA KUCEROVÁ
.....
Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo učít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlížne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

KUČEROVÁ, Lada. *Sociální práce s oběťmi násilí v domácím prostředí*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně: Fakulta humanitních studií, obor Sociální pedagogika Brno, 2014. Bakalářská práce.

Ve své bakalářské práci se autorka zabývá tématem domácího násilí z pohledu sociální práce.

V teoretické části vymezuje základní charakteristiku pojmů souvisejících s problematikou domácího násilí, objasňuje, kdo je pachatelem a kdo obětí domácího násilí, vymezuje pojem krizová intervence – její etapy, formy i právní aspekty. Součástí práce je legislativa zabývající se problematikou domácího násilí v České republice, organizace, které pomáhají řešit domácí násilí, se zaměřením na město Znojmo.

V praktické části autorka využije případových studií, kazuistik, kdy oběťmi i svědky domácího násilí byli dospělí, děti i senioři.

Klíčová slova: domácí násilí, násilník, pachatel, oběť, právo, legislativa, případová studie, kazuistika

ABSTRACT

KUČEROVÁ, Lada. Social Work with Victims of Violence in Home Environment. Zlín: Tomas Bata University in Zlín, Faculty of Humanities, Social Pedagogy Brno, 2014. Bachelor's thesis.

The author deals with the issue of domestic violence from the point of view of social work in the thesis.

In the theoretical part the author defines basic characteristics of terms related to the issue of domestic violence, clarifies who is the perpetrator and who is the victim of domestic violence and defines the term crisis intervention – its stages, forms and legal aspects. It includes legislation dealing with the issue of domestic violence in the Czech Republic and organizations which help deal with domestic violence focusing on the town of Znojmo.

In the practical part the author uses case studies and case reports, in which the victims and witnesses of domestic violence were adults, children and seniors.

In the conclusion the author provides an analysis, evaluation and comparison of individual case reports, in order to compare and find possible similarities and differences between individual cases.

Key words: domestic violence, bully, perpetrator, victim, law, legislation, case study, case report

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma „Sociální práce s oběťmi násilí v domácím prostředí“ jsem zpracovávala samostatně a použila jsem literaturu, kterou jsem uvedla v seznamu použitých pramenů a literatury, který je také součástí této bakalářské práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně 1. 4. 2014

.....

Lada Kučerová

Poděkování

Mé poděkování patří paní PhDr. Aleně Plškové za její pomoc, laskavý přístup, čas, ochotu a cenné rady, které mi poskytovala nejen v průběhu vedení bakalářské práce, ale společně s paní Mgr. Zdeňkou Vaňkovou, které tímto také děkuji, mi pomohly při řešení mé komplikované životní epizody.

Můj velký dík rovněž patří mému tatínkovi a přátelům, kteří mi pomáhali ve svízelné životní situaci a podpořili dokončení mého studia.

„Je to jako rozjetý vlak. Teprve, když se pořádně rozjede, zjistíte, že něco není v pořádku.

Když vyskočíte, tak se zabijete. Když zůstanete, tak se zabijete taky.

Musíte se pokusit najít brzdu.“

neznámý autor

OBSAH

ÚVOD	11
I TEORETICKÁ ČÁST	13
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ A CHARAKTERISTIKA DOMÁCÍHO NÁSILÍ	14
1.1 DRUHY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	14
1.2 FORMY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	15
1.3 RIZIKOVÉ FAKTORY A PŘÍČINY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	17
1.4 OBJASNĚNÍ, KDO JE PACHATELEM DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	19
1.5 OBĚTI DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	21
2 OBĚTI DOMÁCÍHO NÁSILÍ	23
2.1 OBĚŤ - ŽENA.....	25
2.2 OBĚŤ - MUŽ.....	26
2.3 OBĚŤ - DÍTĚ.....	27
2.4 OBĚŤ - SENIOR.....	29
2.5 OBĚŤ - OSOBY S FYZICKÝM HANDICAPEM NEBO MENTÁLNÍ RETARDACÍ.....	30
2.6 PSYCHOLOGICKÝ PROFIL OBĚTI.....	31
3 KRIZOVÁ INTERVENCE	34
3.1 VYMEZENÍ POJMU KRIZOVÁ INTERVENCE.....	34
3.2 ETAPY KRIZOVÉ INTERVENCE.....	35
3.3 FORMY KRIZOVÉ INTERVENCE.....	36
3.4 PRACOVNÍK KRIZOVÉ INTERVENCE.....	37
3.5 PRÁVNÍ ASPEKTY KRIZOVÉ INTERVENCE.....	38
3.6 LEGISLATIVA ČESKÉ REPUBLIKY ZABÝVAJÍCÍ SE PROBLEMATIKOU DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	39
3.7 ORGANIZACE, POMÁHAJÍCÍ ŘEŠIT DOMÁCÍ NÁSILÍ.....	41
II PRAKTICKÁ ČÁST	45
4 METODY A CÍLE VÝZKUMU	46
4.1 VÝBĚR RESPONDENTŮ.....	46
4.2 PŘÍPADOVÉ STUDIE.....	47
4.3 ANALÝZA PŘÍPADOVÝCH STUDIÍ.....	55
ZÁVĚR	57
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	59
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	61
SEZNAM OBRÁZKŮ	62

ÚVOD

Domácí násilí je pácháno již odedávna. Je jako společenský fenomén, který se vymyká současným nabízeným řešením jak právním, tak sociálním. Velkým významem prevence je zásada, že každý právní stát zaručuje ve svém ústavním pořádku ochranu zdraví, života a lidské důstojnosti. Je tedy na příslušných státních orgánech, aby stanovili určité právní a mimoprávní nástroje zabezpečující rovný přístup k právu.

Tento aktuální společenský problém zahrnuje velkou škálu projevů patologického chování. Nejde jen o problémové vztahy mezi mužem a ženou, žijící ve společné domácnosti, ale jsou případy, kdy jsou svědky, ale i oběťmi všichni členové rodiny – děti i senioři.

Svou bakalářskou práci jsem zaměřila na poměrně často volené téma týkající se domácího násilí.

Terminologie domácího násilí není jednotná a záleží často na konkrétním autorovi, jak který pojem přesně definuje.

Termín „domácí“ naznačuje, že se násilí odehrává v osobním vztahu, často mezi manželi nebo lidmi, kteří spolu žijí. Někdy je možné definici rozšířit, aby se vztahovala i na další rodinné vztahy – například znepokojivě vzrůstá týrání stárnoucích členů rodiny.

Definování termínu „násilí“ je ještě mnohem problematičtější, protože zahrnuje celou řadu fyzického jednání, které se obecně považuje za násilné. Může to být fackování, rány pěstí, bití, pálení, kousání, kopání, pokusy o škrcení, třesení nebo zmítání, strkání ze schodů, bodání.

Domácí násilí může zahrnovat i méně obvyklé fyzické akty a to, že oběť se může stát obětí domácího násilí i v případě, že ji agresor neudeří, jako například: svázání nebo spoutání, nasazení roubíku, míření zbraní, přinucení k požití drog atd.

Další formy násilí mohou mít sexuální podtext nebo dlouhodobé citové týrání, které napáchá nejvíce škody. Po fyzickém násilí zůstávají jizvy a modřiny, které se časem zahojí, i když to trvá třeba léta. Citové týrání však zanechává hluboké, ale skryté rány na duši, které se obejdou bez ošetření, ale oběti jimi trpí celá léta. Následkem mohou být změny v osobnosti oběti, která pak není schopna vést plnohodnotný život bez pomoci a podpory.

Násilí se může objevit kdekoli, ve všech společenských a sociálních třídách. Od uklízeček po lékaře. Prostě všude. Týká se stejně tak těch sebejistých, jako těch rezervovaných

a zdrženlivých z nás. Společným jmenovatelem toho všeho je „soukromí“, ve většině případů beze svědků.

Domácí násilí je nejen častý problém společnosti, ale i časté téma bakalářských prací. Touto prací bych chtěla ukázat, že mi toto téma není lhostejné, připomenout ho i lidem v mém okolí, všimnout si více lidí kolem a otvírat oči a být nápomocna těm, kteří tu pomoc potřebují, i když nemají sílu si o ni sami říct. Oběti si zaslouží místa, kde naleznou něhu, podporu a jistotu.

Je pravda, že se o této problematice mluví více než v předchozích letech, ale stále je to téma, na které se nahlíží s mírnou nedůvěrou a skepsí hlavně ze strany policie a lékařů. Domácí násilí se stále považuje za rodinnou záležitost, které by se i v rámci rodiny mělo řešit. „Co se doma uvaří, to se doma sní“.

Blíže se budu této problematice věnovat v jednotlivých kapitolách mé bakalářské práce.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ A CHARAKTERISTIKA DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Termínem domácí násilí rozumíme chování, které u jednoho z partnerů vyvolává strach z druhého partnera nebo jiné blízké osoby. Skrze svou moc agresor koriguje chování oběti. Agresor využívá nerovnosti sil a postavení v rodině. S domácím násilím se můžeme setkat mezi lidmi všech ras, tříd, etnických skupin a lidmi s různými životními styly i vzdělání.

Mimořádnost tohoto zvláštního fenoménu není ani tak v samotném násilí, ale spíše vůči komu a za jakých psychologických okolností je uplatňováno.

V ČR se považovalo za jev vyskytující se jen v ojedinělých případech. Novější výzkumy ukazují na situaci, která je ale mnohem závažnější, než bylo do té doby přiznáváno. Ukázalo se, že násilí v domácím prostředí skrývá ty nejkrutější formy násilí, které se odehrávají i několik dlouhých let.

Všeobecně odsuzované násilí v domácnosti, ale jen některé jsou odhaleny, potrestány a jen zlomek případů se dostává na světlo. Značná část společnosti, násilí uvnitř rodiny, stále vnímá jako soukromou záležitost, ve které se těžko rozhoduje, kdo je viník a kdo skutečná oběť. Mnohdy si neví s těmito případy rady ani policie. Často jsou přivoláni k manželské hádce, kde nelze určit, kde je pravda a kde je lež. Po složitém vyšetřování dané situace se často ani nepodaří najít skutečného viníka. Proto řada lidí má názor nevměšovat se do této situace, ať si poradí členové rodiny sami. Většina obětí ani netouží po potrestání agresora, pouze se snaží najít pomoc a hlavně klid v duši.

1.1 Druhy domácího násilí

Domácí násilí je pojem, který označuje nucenou sociální izolaci, ekonomickou deprivaci, fyzické, psychické a sexuální násilí v rodině.

Obecně ho lze rozlišit na partnerské násilí a mezigenerační násilí. Mezigeneračním násilím rozumíme, že jde o násilí směřující od rodičů k dětem nebo naopak. Násilné chování v intimních vztazích je považováno za partnerské násilí. Obětí domácího násilí může být kterýkoli člen domácnosti, nejčastěji jsou to však ženy a děti, což také potvrzuje řada empirických studií.

Fenomén partnerského násilí se odehrává mezi lidmi, kteří jsou, nebo byli spojeni společným soukromím, kde chování jednoho z partnerů vyvolává strach u druhého

partnera. Partnerské násilí probíhá tedy v soukromí, mezi blízkými lidmi, cyklicky a dlouhodobě a to nejen mezi partnery sdílejícími společnou domácnost, ale také v počátcích či po ukončení vztahu, kdy spolu partneři nebydlí.¹

V partnerském násilí se obvykle vyskytuje kombinace několika druhů násilí: psychického, fyzického, ekonomického a sexuálního.

Psychické násilí zahrnuje hlavně slovní týrání, ponižování, znevažování a podceňování, zesměšňování doma i ve společnosti, podezírání, pokořující poznámky či gesta, permanentní kontrolu chodu dne, výslechy, vyhrožování zmrzačením nebo zveřejněním údajů o oběti, které mohou narušit její osobnostní integritu.

Fyzické násilí se vyznačuje tělesným kontaktem vůči oběti, které zahrnuje strkání, fackování, bití pěstmi, tahání za vlasy, mlácení o zeď, kopání, smýkání, ohrožování zbraní nebo nožem, pálení, házení předmětů a znevýhodňování oběti např. přivazováním, zatlačováním do kouta.

Ekonomická kontrola znamená pro oběť zamezení možnosti disponovat finančními prostředky ať rodinnými nebo vlastními. Agresor neposkytuje oběti ani peníze na provoz domácnosti. Agresor může také zakazovat oběti chodit do práce nebo se dále vzdělávat nebo ji naopak může do práce nutit.

Sexuální násilí zahrnuje všechny sexuální činy, které jsou agresorem na oběti vynucovány, a které oběť podstupuje nedobrovolně a s nechutí. Jedná se o znásilnění, nucení násilím nebo hrozbami k sexu či sexuálním praktikám, které oběť odmítá, ale také zde můžeme zmínit odmítání sexu v souvislosti s ponižujícími komentáři ohledně vzhledu oběti.²

1.2 Formy domácího násilí

Většinou to začíná velmi nenápadně, psychickým ponižováním doma i na veřejnosti. Věťmi jako „jsi neschopná“, „dělej se sebou něco“, „jsi blázen, běž se léčit“, „tlustoprdko“ se může identifikovat domácí násilí.

Mezi formy násilného jednání bych chtěla uvést některé, které jsou alarmující a snižují sebevědomí obětí.

¹ VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008, 159 s. ISBN 978-808-6131-764., s. 9-10

² VOŇKOVÁ, Jiřina a Markéta HUŇKOVÁ. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: ProFem, 2004, 194 s. ISBN 80-239-2106-1., s. 20

Sociální izolace znamená absolutní uzavření rodiny. Oběť má zákaz se stýkat s příbuznými, přáteli, nesmí telefonovat a bez svolení vycházet. Agresor přikazuje oběti, jak se chovat, oblékat, rozhoduje o tom, co je a není vhodné, jakou má číst literaturu, na co se dívat v televizi, omezuje nebo zakazuje jakékoliv zájmy. Je to vyčerpávající dohled nad životem.

Zastrašování násilník demonstruje svou sílu, vyvolává u oběti strach. Používá křik, gesta, ničení majetku, vyhrožování, týrání zvířat, uzavření partnerky do blázince, odnětí dětí. Může vyhrožovat vlastní sebevraždou, opuštění rodiny nebo spácháním vraždy dětí i partnerky.

Vyčerpávání je další formou násilného jednání, kdy agresor oběti přikazuje někdy až nesmyslnou práci, odpírá ji spánek, potravu a tekutiny.

Citové týrání se charakterizuje permanentními nadávkami, kritizováním, sekýrováním, vyvoláváním pocitu viny za situaci, popíráním faktu násilí s tím, že „oběti se něco zdá“, občasným poskytováním laskavosti, odpíráním pozornosti, demonstrací milostného poměru s jinou osobou.

Ekonomické týrání zahrnuje zákaz získání či udržení zaměstnání, přidělování kapesného, přinucení žádat o finanční prostředky na obživu. Tyran může provádět dennodenní kontrolu nákupů, znemožňuje přístup k rodinným příjmům nebo neposkytuje finance na chod domácnosti a tím vystavuje rodinu hladu, chladu, nedostatku oblečení, hygieny, rozprodávání zařízení domácnosti, neplacení nákladů spojených s bydlením, nerespektování a popírání potřeb dětí.

Nástrojem **vydírání** jsou většinou děti. Agresor označuje oběť za špatnou matku, popřípadě otce, navádí děti proti druhému rodiči, chová se vulgárně až násilně. Vyhrožuje, že v případě odchodu jednoho z rodičů, druhý rodič už děti neuvidí.

Zneužíváním „práv“ muže rozumíme násilné jednání, kdy je zacházeno s obětí jako se služkou. Projevuje se nadřazeným a povýšeným chováním, osvojení si práva o všem rozhodovat, být tím, kdo určuje role v domácnosti i v osobním životě oběti.³

³ VOŇKOVÁ, Jiřina a Markéta HUŇKOVÁ. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: ProFem, 2004, 194 s. ISBN 80-239-2106-1. s. 21

Lidé, kteří nezažili násilí ve své rodině, nemohou ani porozumět reakcím oběti. Je pro ně nepochopitelné, proč se oběť nějak nebrání, něco neudělá, nezastaví násilí, neodejde pryč z násilného prostředí bez lásky a tolerance. Někteří se naopak snaží zjistit, jaký podíl na násilí má oběť a zda násilí nevyprovokovala, protože jim přijde zvláštní a nepochopitelné, proč by se jinak pachatel násilí dopouštěl. Hledají chyby na straně oběti místo, aby jednoznačně odsoudili násilné chování, a to proto, že si neumí vysvětlit, že se člověk, který je na veřejnosti příjemný a společenský, chová doma úplně jinak.⁴

1.3 Rizikové faktory a příčiny domácího násilí

*Proč žena dovolí, aby byla bita svým partnerem, proč se týrané ženy vrací ke svým násilným partnerům, existují společné rysy obětí či pachatelů, jaké důsledky má násilí v partnerských vztazích na oběti?*⁵

Většina domácího násilí má původ v obyčejných a běžných konfliktech. Časté manželské hádky kvůli výchově dětí, vedení chodu domácnosti, rozdělení povinností nebo kvůli jiným rodinným příslušníkům. Převážně se násilné chování u mužů objevuje v případech, kdy se jedná o asymetrické postavení partnerů v rodině. Tedy žena zůstala doma s dětmi a stará se o ně a o domácnost a muž vydělává, chodí do práce a živí celou rodinu. Podstatnou roli zde hraje moc a touha po moci.

Výskyt násilí podporuje i hlavní slovo muže v rodině a žena je tou, která se musí podřizovat. Existují však muži, kteří vyvíjí násilí na partnerce proto, protože se cítí být slabší a horší, než je ona a fyzickým násilím si chtějí dokázat, že tomu tak není.

Vedle běžných každodenních konfliktů může být příčinou začátku násilí ve vztahu i nějaký zlomový okamžik v životě. Častá agresivita partnera se může objevit poprvé až během těhotenství nebo po narození dítěte. Další rizikový faktor je rozchod a rozvod. Mužovo chování mohou ovlivňovat i neúspěchy nebo problémy v práci. Agresivita může začít i v momentu, kdy partnerka v práci povýší a má vyšší pozici než on.⁶

⁴ VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008, 159 s. ISBN 978-808-6131-764., s. 23

⁵ VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008, 159 s. ISBN 978-808-6131-764., s. 24

⁶ BUSKOTTE, Andrea. *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. první. Brno: Computer Press, a.s., 2008. ISBN 978-80-251-1786-6., s. 160

Mezi nejčastější rizikové faktory domácího násilí patří nerovnost pohlaví, chudoba, kriminální kariéra, drogy, odluka, etnická otázka, nezaměstnanost, nesezdané soužití, základní vzdělání, jeden nebo oba partneři vyrůstali v násilných rodinných vztazích.⁷

Fenomén domácího násilí je mimořádný tím, za jakými okolnostmi je násilí páčáno. Mezi tyto okolnosti patří intimita mezi násilníkem a obětí, kteří jsou spojeni citovými nebo manželskými pouty, společnými dětmi, majetkem, bydlištěm, ekonomickou provázaností, společnými příbuznými.

V domácím násilí nejde o konflikt, hádku, ale o prosazování moci. Příčinou nemusí být ani abúzus alkoholu a drog nebo vyprovokování ze strany ženy. Ženy neoznamují násilí doma jen proto, aby si zachovaly existenční výhody, ale proto, že mají strach o děti a o sebe nebo jsou citově závislé a odejít nedokážou.⁸ Tato závislost se popisuje jako syndrom připoutání. Vyznačuje se loajalitou k násilníkovi, neschopností vyhledat si pomoc z venku a také neschopností tento vztah opustit. Jeden z mýtů předpokládá, že ženě se násilí líbí, potřebuje ho, a proto neodchází. Jaká je však skutečnost a co žena cítí? Je to strach o děti a o sebe, je to psychická i fyzická vyčerpanost, emoční rozpolcenost vůči partnerovi, kdy se současně i ona cítí odpovědná za situaci, má pocit, že selhala. Bojí se ostudy, ztráty podpory rodiny a nejbližších, společenské izolace a bídy. Ženy většinou chtějí zachovat rodinu a žít bez násilí. Rozvinutý násilný vztah avšak nelze zvrátit.

Prevencí domácího násilí by mohla být změna pohledu společnosti na tuto problematiku. Samozřejmě, že se tato změna neobejde bez rozčarování, diskusí a rozvrácení již vžitých představ.

Musíme myslet i na to, že rodina nemusí být vždy místem klidu a ochrany. I osoby blízké si mohou velice ubližovat. Jde o násilný trestný čin spáchaný v soukromí a povinností státu je pachatele potrestat. Stát však přenáší odpovědnost na bedra oběti a to tak, že oběť musí sama podat podnět k zahájení stíhání.⁹

⁷ GJURIČOVÁ, Šárka, Jana KOCOURKOVÁ a Jiří KOUTEK. *Podoby násilí v rodině*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2000, 101 s. ISBN 80-702-1416-3. s. 81

⁸ VOŇKOVÁ, Jiřina a Markéta HUŇKOVÁ. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: ProFem, 2004, 194 s. ISBN 80-239-2106-1, s. 22

⁹ VOŇKOVÁ, Jiřina a Markéta HUŇKOVÁ. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: ProFem, 2004, 194 s. ISBN 80-239-2106-1. s. 26

1.4 Objasnění, kdo je pachatelem domácího násilí

Pachatelem násilí vykonaného doma může být prakticky kdokoli. Původní zaměření bylo na psychopatologii pachatelů a vyvracel se mýtus, že slušní lidé násilí nepáchají. Násilníci většinou pocházejí ze všech socioekonomických, etnických, rasových a náboženských skupin a jejich chování doma se liší od chování na veřejnosti. Jde o dvojí tvář, osobnost veřejnou versus osobnost soukromou ventilující nahromaděné vnitřní frustrace s kontrolními mechanismy.

Mezi charakteristické znaky pachatele se může pokládat nízká sebeúcta, slabá funkce ega, nedostatečná kontrola impulsů, extrémní žárlivost, neadekvátní reakce na stres, sex sloužící ke zvýšení sebeúcty, alkohol, víra v tradiční a patriarchální rodinu.

Profil pachatele je dán slovy dominance, kontrola, potřeba moci.¹⁰

Jak pachatel domácího násilí vypadá, se můžeme dozvědět převážně z výpovědi týraných osob nebo pracovníků pomáhajících profesí, kteří se s nimi dostávají do kontaktu dnes a denně. Podle závažnosti agresivního jednání se dle Voňkové a Spoustové uvádí následující typologie pachatelů:

Nepatologický typ charakterizuje hlavně ženy, které se brání nebezpečným útokům agresivního partnera a muže, kteří jednají na základě sporných střetů.

Pasivně agresivní typ je typ závislý, většinou se jedná o muže, jejichž jednání je podmíněno osobnostně a situačně.

Antisociální typ zahrnuje obecné agresory, psychicky narušené osobnosti s bezprostřední reakcí na spor a kriminální recidivisty. Příčina jejich jednání nespočívá v nastalé situaci, ale je v jejich jednání.¹¹

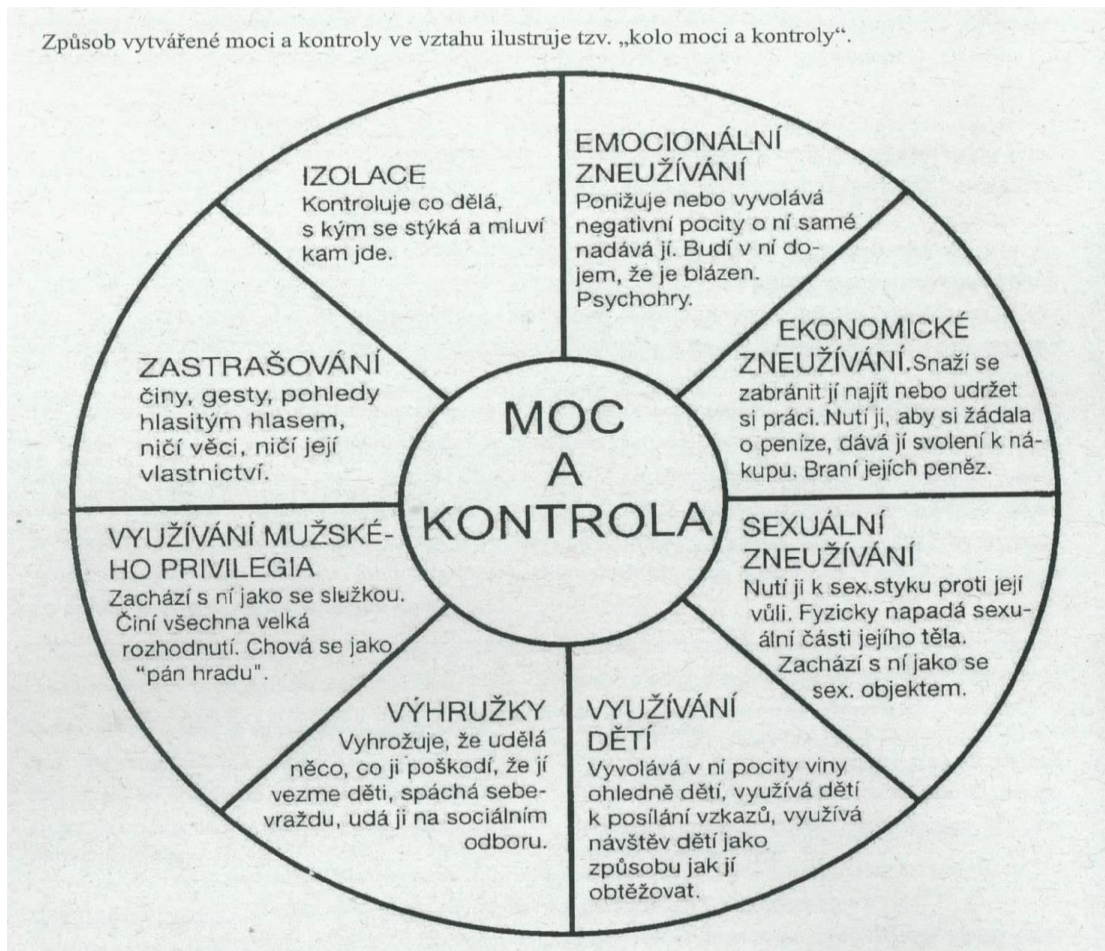
Také na základě výpovědi obětí násilí o taktikách pachatelů vzniklo tzv. „kolo kontroly a moc“, kde v jednotlivých výsečích jsou znázorněny taktiky a formy chování, kterými násilník získává moc nad druhým člověkem. Kontrola a moc – jako cíl, jsou umístěny uprostřed kruhu.¹²

¹⁰ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, Eva ŽATECKÁ a Radovan DÁVID. *Právo proti domácímu násilí*. Vyd. 1. V Praze: C.H.Beck, 2011, xiii, 139 s. Beckova skripta. ISBN 978-807-4003-813. s. 8 - 9

¹¹ VOŇKOVÁ, Jiřina, SPOUSTOVÁ I. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, 2008. s. 58-59.

¹² BEDNÁŘOVÁ, Zdena. *Domácí násilí: zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, c2009, 92 s. ISBN 978-802-5454-220. s. 6 - 17

Obr. č. 1: Kolo moci a kontroly

Zdroj: BEDNÁŘOVÁ, Zdena. *Domácí násilí: zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, 2009, s. 10

I pachatelé domácího násilí potřebují pomoc. Zatím byli dlouhou dobu jen trestáni a potrestáním pachatele v mnoha případech násilí neskončí. Samy oběti se nepřiklání jen k trestu, chtějí zachovat rodinu bez násilí.

Programy pro násilníky, které probíhají formou skupinové terapie, již dlouhá léta existují například v USA, Kanadě, Velké Británii, Skotsku, Německu, Finsku, Holandsku. Česká republika v tomto směru dlouho zaostávala. Až v květnu 2010 vznikl program na zvládnutí agrese pod Diakonií Českobratrské církve evangelické ve Středisku křesťanské pomoci v Praze. Cílem programu je zaměřit se na zvládnutí moci a kontroly nad obětí, porozumění agresivním projevům, změnit postoje v partnerských vztazích, nenásilné řešení zátěžových situací, učení se kontrole vlastního chování a přijetí odpovědnosti bez obviňování druhých. Terapie probíhá po dobu 6 měsíců a jejím úkolem je změna chování pachatelů, zlepšení

partnerské komunikace a nenásilného řešení konfliktu, budování respektu mezi partnery. V první řadě tento program slouží jako ochrana oběti a jejich blízkých.¹³

1.5 Oběti domácího násilí

Mezi lidi zasažené nebo ohrožené domácím násilím mohou patřit současní nebo bývalí manželé, partneři ať již stejného nebo rozdílného pohlaví, rodiče a děti, kdy může jít o týrání dětí rodiči, o napadání rodičů dospívajícími dětmi, o útoky na přestárlé osoby nebo duševně či fyzicky postižené. K násilí dochází i mezi sourozenci ať již mezi vlastními či nevlastními.

„Obecně lze říci, že k domácímu násilí dochází mezi osobami, které mají nebo měly mezi sebou někdy v minulosti intimní vztah, a to ve všech sociálních vrstvách, bez ohledu na vzdělání, životní styl, náboženské vyznání, věk, etnický původ apod.“¹⁴

Oběť násilí v domácím prostředí se odnaučí vyjadřovat přímo své pocity. Otupuje prožívání emocí a tak se chrání před prožíváním bolesti. Může se jednat o úplné „vymazání“ pocitů nebo o ohraničenou ztrátu paměti. Oběť popírá vážnost incidentů a vždy ve svém vyprávění minimalizuje situace. Hlavním důvodem je stud za to, co se doma děje a že není schopna tomu zabránit, hledá pomoc až ve stadiu rozvinutého násilí a mnohdy nedokáže uchránit ani své děti.¹⁵

Základní a nejznámější je typologie obětí podle E. A. Fattaha, který oběti řadí do několika skupin:

Zúčastňující se oběť. Pachatel s obětí se důvěrně znají, je zde vzájemná interakce, která ovlivňuje motivaci pachatele velmi silně.

Provokující oběť. Zde oběť podcenila nebezpečnost situace, špatně odhadla násilníka a bezděčně nebo i záměrně se vystavila nebezpečí. Zřídka může být provokující i osoba s vyrovnaným sebeovládáním, kterou k tomu donutilo např. nesnesitelné ponižování.

¹³ Diakonie Českobratrské církve evangelické. *SOS Centrum*. [online]. [cit. 1.11.2009] Dostupný z http://soscentrum.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=11&Itemid=19

¹⁴ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, Eva ŽATECKÁ a Radovan DÁVID. *Právo proti domácímu násilí*. Vyd. 1. V Praze: C.H.Beck, 2011, xiii, 139 s. Beckova skripta. ISBN 978-807-4003-813 s. 9

¹⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Petra VITOUŠOVÁ. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 191 s. ISBN 978-802-4720-142. s. 110

Latentní oběť. U těchto obětí se kumulují všechny násilnické faktory – psychické, fyzické, sexuální, páchané zejména v rodinách. Nejsou manifestovány na veřejnosti a oznámení těchto trestných činů naráží na emocionální bariéry a předsudky.

Nepravá oběť. Role oběti je získána nedopatřením, omylem, shodou nešťastných náhod – ocitla se na nesprávném místě v nesprávnou dobu. Útok měl mít původně jiný směr.

Nejzávažnějším znakem domácího násilí je opakované poškozování oběti, kdy se násilí neustále opakuje a nezáleží na tom, v jaké podobě se vyskytuje, tzv. reviktimizace. Pro oběť má toto násilí velmi silné devastující účinky na těle i na duši. I přesto všechno oběť nejde do boje proti násilí z důvodu závislosti na násilníkovi.¹⁶

¹⁶ VOŇKOVÁ, Jiřina a Markéta HUŇKOVÁ. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: ProFem, 2004, 194 s. ISBN 80-239-2106-1. s. 78-79

2 OBĚTI DOMÁCÍHO NÁSILÍ

„Domácí násilí je zkušenost, která člověku změní život. Dokáže změnit osobnost člověka, rozdělit rodiny a nadělat škodu ve finančním i citovém zajištění všech zúčastněných. V mnoha případech se utrpení táhne celá léta, než se tajemství provalí nebo než je oběť schopná hledat pomoc. Během této doby se účinek domácího násilí v oběti upevňuje a ukládá. Bolest v srdci oběti zůstane ještě dlouho po té, co se zlomené kosti zahojí a jizvy ztratí.“¹⁷

Viktimologie je nauka o obětech. Jedná se o novou vědeckou disciplínu, která se zabývá zkoumáním obětí trestných činů a k jakým změnám v chování a prožívání dochází u těch, kteří se stali oběťmi.¹⁸

Proces poškozování a způsobování újmy, kdy se z jedince stává oběť určitého trestného činu se nazývá viktimizací.¹⁹

Násilí probíhá v určitých cyklech s gradující tendencí. Tím, že násilník zvyšuje požadavky na oběť a ta se snaží jeho požadavky splnit, se roztáčí spirála domácího násilí. Vše začíná vzrůstajícím napětím, násilník oběť zastrahuje, kritizuje a obviňuje i z maličkostí. Oběť se snaží mírnit násilí a ve všem násilníkovi vyhovět, aby předešla eskalaci násilí. To se jí nepodaří a v další fázi cyklu dojde k výbuchu násilí, kdy oběť zažívá strach, zlobu, bolest. V této fázi má oběť nejméně síly a motivace říct násilníkovi „dost“ a ze vztahu odejít. Toto násilník tuší a v další fázi začíná usmířování, projevy lítosti, projevuje o oběť zvýšený zájem a náklonnost, kupuje ji dárky a oběť se vzdává myšlenky na radikální řešení. Násilník ji ujišťuje, že jeho despotické jednání je důkazem toho, jak moc oběť potřebuje a jak moc ji miluje. Vrcholem třetí fáze jsou líbánky a usmíření. Opuštění je viditelným znakem agresorovi totální nadvlády.²⁰

¹⁷ CONWAY, Helen L. *Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007*. 1. vyd. Překlad Jana Mandelíková. Praha: Albatros, 2007, 158 s. Albatros Plus. ISBN 978-800-0015-507. s. 107

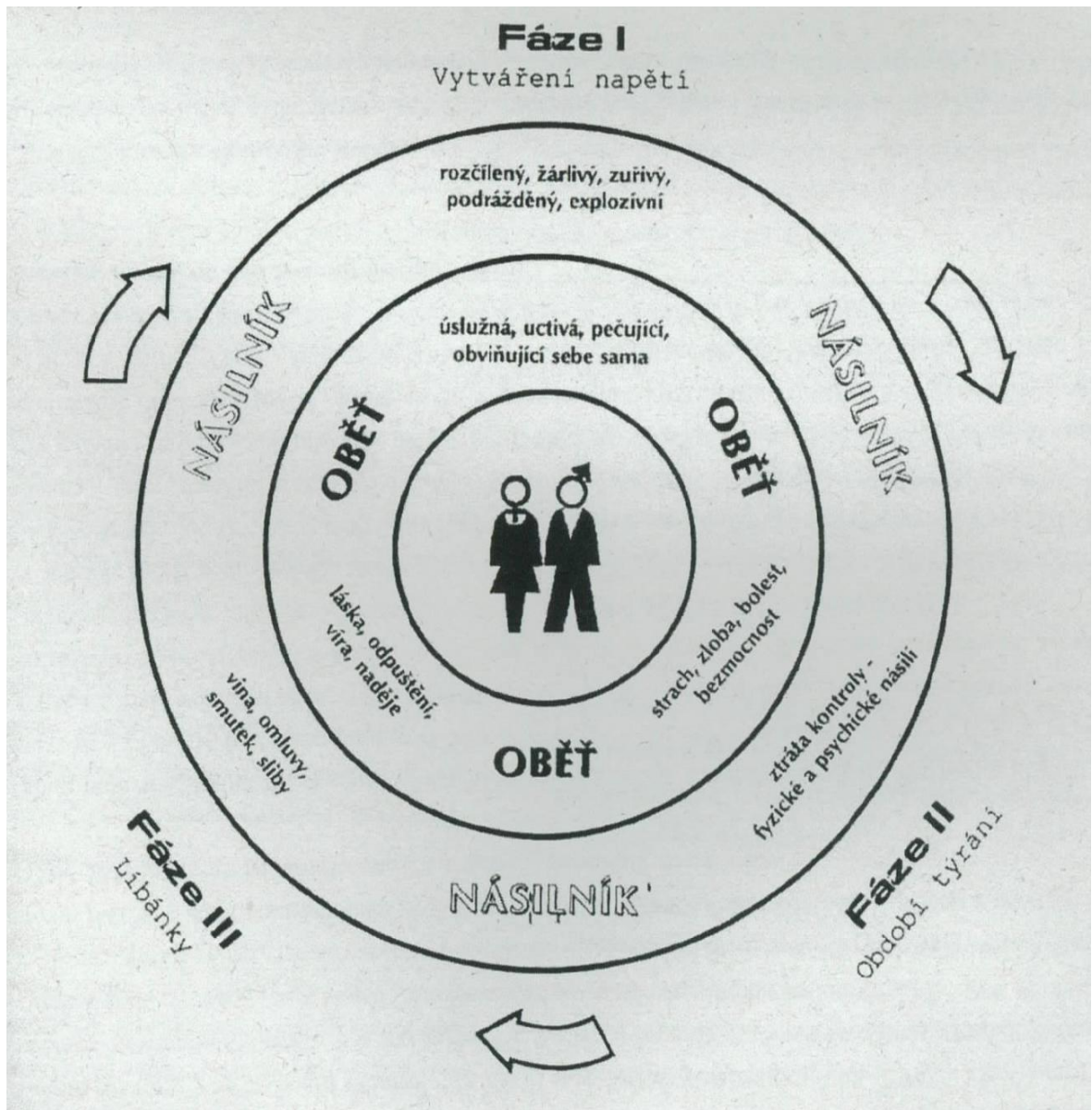
¹⁸ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, 431 s. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-864-7386-4. s. 111

¹⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, 431 s. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-864-7386-4. s. 116

²⁰ BEDNÁŘOVÁ, Zdena. *Domácí násilí: zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, c2009, 92 s. ISBN 978-802-5454-220. s. 10-11

Časové úseky mezi napadáním se zkracují a síla útoků narůstá. Pokud na počátku rozvíjejícího se domácího násilí byla facka, tak na jeho konci může být nebezpečný útok, který oběť ohrožuje nejen na zdraví, ale i na životě.²¹

Obrázek č. 2 – Spirála domácího násilí

Zdroj: BEDNÁŘOVÁ, Zdena. *Domácí násilí: zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, c2009, s. 11

²¹ BEDNÁŘOVÁ, Zdena. *Domácí násilí: zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, c2009, 92 s. ISBN 978-802-5454-220. s. 11

Obětí násilí v domácím prostředí se může stát kterýkoliv člen domácnosti, tedy ženy, muži, děti a senioři. Blíže se jim budu věnovat v mé bakalářské práci v jednotlivých podkapitolách.

2.1 Oběť – žena

Obětí násilí v domácím prostředí může být kdokoliv bez rozdílu věku, postavení, povolání či národnosti. Oběťmi jsou převážně stále ženy, ale oběťmi mohou být muži, senioři, ale i děti. Z tohoto důvodu už není výrok, že oběťmi násilí jsou jen ženy, dávno pravdivý.

Ženy často vstupují do vztahů naplněným láskou a štěstím. S odstupem času náklonnost, dary a vše krásné se začíná ze vztahu vytrácet a muž bere svou ženu jako vlastnictví, se kterým dle svého uvážení může nakládat. Ženy nastalá situace trápí, ale mají pocit, že jsou za ni odpovědné a bojí se své trápení vynést na světlo a někomu se svěřit. Tyto ženy ztrácejí sebeúctu, klesá jim sebevědomí, bojí se dalších útoků, žijí v neustálém stresu. Mnohdy reakce nejbližších - rodičů a přátel jako „určitě to nebude tak zlé“, „všude se objeví černý mráček a zase bude dobře, vydrž“, „to je váš problém“ apod. oběť utvrdí v tom, že si za všechno může a cítí se osaměle. Žena během trvání násilného vztahu prochází několika fázemi, které jsou dle Landenburgerové čtyři:

- **Připoutání se** – vztah je v začátcích, rozvíjí se vztah i týrání, žena náznaky násilí zlehčuje a bagatelizuje, sní se svým milým o krásné budoucnosti a snaží se plnit požadavky manžela, přičemž nepovažuje jeho chování za násilné nebo jinak patologické.
- **Snášení násilí** – násilí stále pokračuje a žena jej trpí. Naopak se snaží užít zbývající kladné chvíle vztahu, důvěřuje svému muži, který se omlouvá a lituje svých činů. Nastalou situaci žena již plně vnímá, hodnotí ji a přemýšlí, jestli zůstat nebo od muže odejít.
- **Osvobození se z násilného vztahu** – převažující se násilí ve vztahu donutí ženu vyhledat pomoc a útočiště a uvědomuje si vážnost své situace.
- **Uzdravení a odpoutání se** – je to období od zjištění násilí ve vztahu, přes opuštění násilníka, až k novému začátku. Po nejtěžším a nelehkém rozhodnutí opustit

manžela se životní situace ženy začíná zlepšovat a postupně nabírá i ztracené sebevědomí.²²

2.2 Oběť - muž

Páchání násilí na mužích se nevyznačuje převahou síly na straně pachatele, ale hlavně manipulací. Pojem násilí se jeví jako jednosměrný akt namířený od násilníka směrem k oběti, ale oběť přitom zažívá širokou škálu partnerských interakcí a chování, jehož součástí je fyzické i psychické násilí – nátlak, vydírání, ponižování atd., motiv moci a manipulace. Manipulativním jednáním pachatel docílí vyžadovaného chování oběti a získá tak moc nad obětí.²³

Partnerské násilí se odehrává v soukromí, za zavřenými dveřmi bytu či domu a nikdo nevidí, co se zde děje. Proto i společnost se odmítala zabývat obrazem týraného muže, protože jej považovala za absurdní. Je to téma diskutované a stále je na pokraji zájmu společnosti i výzkumných týmů. Málokterý muž přizná týrání ze strany své ženy. Pro většinu z nás by byl jen slaboch, bačkora a ubožák a z toho titulu ani muži o tomto problému nechtějí mluvit. Ženy nepoužívají většinou fyzické násilí, ale přiklánějí se k typicky ženským zbraním, jako jsou pláč, citové vydírání, manipulace skrze děti. Muži mají mnohem větší hranice bolesti, a proto jim trvá také delší dobu než se rozhodnou si na svou ženu oficiálně stěžovat.

Také se na ně vztahují mýty vázající se na domácí násilí na ženách a zároveň tu působí i předsudky: „*Kdyby to bylo skutečně tak hrozné, odešel by.*“²⁴ Odchod je však pro oběť velmi obtížný. Zpočátku oběť chování partnera omlouvá, nemůže se smířit s tím, že se nejbližší člověk obrátil proti ní. V dalších fázích vztahu dochází až k sociální izolaci a osobnostní rozpolcenosti, což je výsledkem násilného, kontrolujícího a manipulujícího jednání proti týranému.

²² MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, Bronislava, POKORNÁ Dana a Marie TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008. s. 50-51.

²³ BURIÁNEK, Jiří a Jiří KOVAŘÍK. *Domácí násilí - násilí na mužích a seniorech*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2006, 108 s. ISBN 80-725-4914-6. s. 29-30

²⁴ BURIÁNEK, Jiří a Jiří KOVAŘÍK. *Domácí násilí - násilí na mužích a seniorech*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2006, 108 s. ISBN 80-725-4914-6. s. 31

Další mýtus: „*Muž je silnější, proto nemůže být fyzicky napaden ženou.*“²⁵ Muži nemusí být vždy fyzicky silnější a agresivita nemá přímou souvislost s fyzickou stavbou těla. Pro některé muže je nepřijatelné se pouštět do fyzického střetu se ženou, i kdyby to mělo být v sebeobraně.

„*Ženy se dopouštějí násilí pouze v sebeobraně.*“²⁶ Tento mýtus zabraňuje mužům vyhledat odbornou pomoc či zavolat policii. Protože by mohli být vnímáni jako agresori.

„*Jen úplný slaboch zažívá násilí ve vztahu.*“²⁷ Oběti vyvíjí mnoho každodenního úsilí, aby vztah mohl fungovat a oni ve vztahu vydrželi.²⁸

Dalo by se říct, že v partnerském životě je výměna názorů něčím normálním, ale nadávky a slovní agrese už nikoli. Domácí násilí se stupňuje spíše ve středním věku. Bylo také prokázáno, že násilné chování partnerky podmiňují rizikové faktory, jako je alkohol, drogy. Nezáleží příliš na sociálním postavení, domácí násilí se vyskytuje ve všech sociálních prostředích, ale více záleží na osobnostních charakteristikách partnerky a na průběhu manželských konfliktů.²⁹

Domácí násilí není jen doménou heterosexuálních, ale i homosexuálních párů.

2.3 Oběť – dítě

Ne všechny děti mohou sdílet názor, že prožívají to nejkrásnější a nejšťastnější dětství v klidném domově, obklopeni láskou, bezpečím a harmonií rodiny. Některé děti jsou svědky násilí páchané doma za zavřenými dveřmi. Už to, že jsou svědky nadávek, týrání a bití, má na ně neblahý vliv, je ohrožen jejich vývoj a tím i budoucí život. Někdy jsou samy vystaveny útokům násilníka. Děti ohrožuje deprese, úzkosti, agresivní jednání a delikventní chování.

²⁵ BURIÁNEK, Jiří a Jiří KOVAŘÍK. *Domácí násilí - násilí na mužích a seniorech*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2006, 108 s. ISBN 80-725-4914-6. s. 32

²⁶ BURIÁNEK, Jiří a Jiří KOVAŘÍK. *Domácí násilí - násilí na mužích a seniorech*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2006, 108 s. ISBN 80-725-4914-6. s. 32

²⁷ BURIÁNEK, Jiří a Jiří KOVAŘÍK. *Domácí násilí - násilí na mužích a seniorech*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2006, 108 s. ISBN 80-725-4914-6. s. 32

²⁸ BURIÁNEK, Jiří a Jiří KOVAŘÍK. *Domácí násilí - násilí na mužích a seniorech*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2006, 108 s. ISBN 80-725-4914-6. s. 32

²⁹ BURIÁNEK, Jiří a Jiří KOVAŘÍK. *Domácí násilí - násilí na mužích a seniorech*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2006, 108 s. ISBN 80-725-4914-6. s. 80

„Dítě, které se stalo svědkem násilí mezi rodiči, musíme považovat za oběť domácího násilí, protože „pouhá“ přítomnost u domácího násilí má silný negativní dopad na utváření osobnosti dítěte.“³⁰

Ve většině případů se násilí v rodině neodhalí a takto postiženým dětem se nedostane pomoc ze strany psychologů. Děti mají v budoucnosti pak velký problém žít plnohodnotný život, navazovat v dospělosti vztahy bude pro ně komplikované. Pokud není dítě zraněno v souvislosti s útoky mezi partnery, je jako oběť lehce přehlíženo, ale psychické důsledky jsou nedozírné. U těchto malých svědků násilí v domácím prostředí byl diagnostikován syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte – CAN (Child Abuse and Neglect).³¹

„Syndrom CAN byl definován Zdravotnickou komisí Rady Evropy v roce 1992 jako poškození tělesného, duševního i společenského stavu a vývoje dítěte, které vzniklo v důsledku jakéhokoli nenáhodného jednání rodičů nebo jiné dospělé osoby, jež je v dané společnosti hodnoceno jako nepřijatelné. Jde o soubor negativních důsledků špatného zacházení s dítětem.“³²

Násilný partner, který tvrdí, že mu jde o blaho dítěte, by se měl zamyslet, jaký má celá situace na dítě dopad, jak se dítě cítí a co prožívá ve chvílích, kdy se stává svědkem brutálních útoků a ponižování svých nejbližších – mámy, táty, prarodičů... Děti pak potřebují dostatek času k vyrovnání se situací a nalezení cesty zpět k násilnému rodiči. Násilní otcové převážně násilí popírají, nejsou schopni za něj nést zodpovědnost, za hlavního viníka označují matku – oběť, která je provokuje, dělá naschvály.

Pokud oběť násilí brání dítěti v setkání s násilným rodičem, pak motivem pro toto jednání je její strach. Ženy jako oběti násilí jsou snadno skrze děti ovlivnitelné a pokud od svého partnera slyšávají, že o své děti přijdou a z každodenních zkušeností vědí, čeho je násilný partner schopen, pak nemají důvod nevěřit, že jeho výhrůžky se nenaplní. Ve skutečnosti nechtějí bránit styku dítěte s druhým rodičem, ale chtějí pro dítě bezpečí a snaží se o jeho klidný vývoj.³³

³⁰ VARGOVÁ, Bronislava, POKORNÁ Dana a Marie TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008. s. 80.

³¹ VOŇKOVÁ Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem 2008. s. 73-74.

³² STRÍLKOVÁ Patricie a Marek FRYŠTÁK. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Brno: Novpress, 2009. s. 22.

³³ VARGOVÁ, Bronislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008, 159 s. ISBN 978-808-6131-764. s. 86-88

Několika způsoby se projevuje proces poškozování dětské oběti, a to ovlivněním jeho tělesné i psychické stránky, jeho myšlení a chování. U tělesných následků se můžeme setkat s drobnými poraněními přes celoživotní poškození mozku až k úmrtí dítěte. Psychická traumata mají za následek trvale snížené sebevědomí, úzkostné stavy, deprese a mohou končit užíváním drog, prostitucí, sebeustrukcí až sebevraždou dítěte.

Dysfunkční chování se objevuje již v době samotného týrání oběti, a to agresivním chováním (častěji u chlapců) nebo depresivním chováním (více u dívek). Mají komunikativní problémy se svými vrstevníky, ale i v sociální komunikaci, v učení, mají sklony k sebepoškozování, utíkají z domova, trpí psychickým vyčerpáním, bývají utlumeni, často rezignují, mají různé nepředvídatelné reakce, obviňují se z dané situace a mají psychosomatické potíže. Některé děti trpí těžkou psychickou deprivací.

Specifickou skupinou jsou děti pohlavně zneužívané svými rodiči nebo blízkou osobou. U těchto dětí se změny v chování projevují např. poruchami spánku, dušností, zhoršujícími se výchovnými problémy apod.

V těchto složitých případech je důležitá pomoc těmto dětem, a to posilováním vazeb dětí s matkami a sourozenci, vytváření příjemného prostředí, ve kterém se děti budou cítit v bezpečí a v klidu zde mohou objevovat i složité pocity vůči svým rodičům.³⁴

2.4 Obět' – senior

Starý člověk, v důsledku změn, které přináší stáří, je vystaven také změnám v rodině. Zvyšuje se riziko zdravotních potíží a dochází také k úbytku mentálních schopností. Tyto změny jsou často přijímány členy rodiny s nepochopením. Někdy blízké osoby zaujmou absolutní moc nad bezmocným členem rodiny a někdy popírají nebo bagatelizují problém. Zdravý partner svou převahu může využívat k šikanování a k používání násilí a tady hraje velkou roli předchozí životní historie obou partnerů i celé rodiny. Nejvíce alarmující případy ukazují na nemohoucí staré lidi, kteří nemají možnost se násilím bránit.

Takové jednání většinou začíná mírnější formou – napomínáním, urážením, nadávkami, okřikováním, později pak pokračuje omezováním, rozbíjením předmětů, ke kterým má senior bližší vztah, krádežemi, ale i bitím.³⁵

³⁴ RONENOVÁ, Tammie. *Psychologická pomoc dětem v nesházích*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 160 s. ISBN 80-7178-370-6. s. 18-25

U seniorů se setkáváme s násilím psychickým, fyzickým, sexuálním, ale ve velké míře se objevuje násilí ekonomické. Senioři si často ani neuvědomují, jak je s nimi špatně zacházeno. Přebírají odpovědnost za nevhodné chování členů rodiny, obviňují sebe za špatnou výchovu a berou to jako svůj osobní neúspěch. Pachatelé násilí jsou nejčastěji jejich vlastní děti, proto se okolí o násilí dozvídá mnohdy velmi pozdě, kdy týraný člověk má již trvalé následky nebo na ně umírá a až lékaři zjistí, že byli oběťmi násilí ve svém vlastním domácím prostředí.³⁶

Jaké mohou být signály týrání, zneužívání a zanedbávání? Jsou to především pády, opakovaná poranění, o kterých nechce senior mluvit nebo je nedokáže vysvětlit. Dále je to nápadná změna v chování, kdy starý člověk trpí úzkostmi, depresemi, uzavírá se do sebe, nejví o nic zájem. Dalším signálem je velmi nápadné pozbývání majetku, neodůvodněná izolace seniora doma, úbytek tělesné hmotnosti, celková zanedbanost – špína, špinavé oblečení a také bezdůvodné bránění druhým osobám v setkání i v komunikaci se seniorem.³⁷

Myslím si, že v dnešní anonymní době je potřeba si všimnout svého okolí, starých lidí nejen v naší blízkosti, ale svůj zájem by neměli opomíjet také zdravotníci, lékaři, pečovatelé, kteří se seniory přicházejí do styku.

2.5 Oběť - osoby s fyzickým handicapem nebo mentální retardací

Dosud se vyznačuje svou latencí násilí páchané na zdravotně postižených občanech. I přesto je potřeba mu věnovat velkou pozornost. Mnohdy jsou oběti doslova závislé na těch, kdo jim násilí způsobuje, protože zároveň je také opatruje. Proto se oběti bojí říct pravdu o tom, jaké utrpení ze strany agresora prožívají, aby nezůstali bez pomoci.³⁸

Agresor využívá svou moc nad handicapovaným člověkem, ten je na něj zcela odkázán a proto se agresor může chovat třeba i násilně a zneužívat zdravotní situaci oběti ve svůj prospěch. Obrana oběti je minimální, záleží na typu postižení. Podstatnou okolností u lidí

³⁵ GJURIČOVÁ, Šárka, Jana KOCOURKOVÁ a Jiří KOUTEK. *Podoby násilí v rodině*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2000, 101 s. ISBN 80-702-1416-3. s. 46 - 77

³⁶ BURIÁNEK, Jiří a Jiří KOVAŘÍK. *Domácí násilí - násilí na mužích a seniorech*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2006, 108 s. ISBN 80-725-4914-6. s. 81-86

³⁷ ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Krizová intervence pro praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, 197 s. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0586-9. s. 130-134

³⁸ SZCZEPANIKOVÁ, Alice, Hana LANGHANSOVÁ a Martina ŽÁKOVÁ. *Jak jednat v případech domácího násilí?: praktická doporučení pro příslušníky, příslušnice Policie ČR : kampaň proti domácímu násilí na ženách*. V Brně: Liga lidských práv, 2004, 24 s. ISBN 80-239-2207-6. s. 8

s postižením je fakt, že se velice bojí svého násilníka. Vše tají nebo odmítají vypovídat. Bojí se pomsty, uvědomují si, že potřebují péči a pomoc při sebeobsluze, kterou jim agresor odmítne a oni si jen těžko budou hledat někoho jiného, kdo se o něj postará.

2.6 Psychologický profil oběti

Oběti násilí v domácím prostředí spojují určité rysy a vlastnosti, které na základě dosavadních poznatků byly odborníky sestaveny v takzvaný psychologický profil oběti.

Chtěla bych proto uvést některé z rysů, které charakterizují oběť domácího násilí:

- Oběti trpí pocity viny a nesou zodpovědnost za násilí. Důvody, proč k násilí vlastně došlo, hledají u sebe.
- Trpí pocitem bezmoci. Myslí si, že ztratily kontrolu nad danou situací.
- U obětí dochází k sociální izolaci. Pociťují opuštění, rozpolcení a zmatenost.
- Těžko se jim přiznává týrání i stálé setrvávání v násilném vztahu.
- V důsledku nízkého sebevědomí, věří v to, že bez cizí pomoci nejsou schopni přežít.
- Často se bojí, jsou depresivní.
- Vybouchnou kvůli maličkostem, ale hněv, jehož příčinou je týrání, popírají.
- Věří v tradiční rodinu, roli muže a ženy i v mýty o domácím násilí.
- Oběti mají pocit, že neexistuje řešení jejich situace, cítí se bezmocní.
- Všechny své potřeby potlačují před potřebami ostatních členů rodiny.
- Stresové reakce obětí se kloubí s psychosomatickými potížemi, jako jsou například bolesti hlavy, zad, žaludku, nespavost, vyčerpanost, únava.³⁹

Když se podíváme na domácí násilí z pohledu týrané ženy, tak žena si násilného muže nevybírá. Na počátku vztahu panuje láska a i muž, který má potřebu kontrolovat ženy, si své jednání zdůvodňuje, že tak činí z lásky k ní. Chce s ženou být neustále, kontroluje její kroky, musí vědět, kde byla, protože ji miluje. Později však muž používá zastrahování a ponižování své ženy. Omezováním sociálních možností a kontaktů ženy s vnějším světem, s omezováním ekonomických možností a vynucováním sexuálního styku bývá spojeno často s fyzickým násilím na ženě.

³⁹ VOŇKOVÁ, Jiřina a Markéta HUŇKOVÁ. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: ProFem, 2004, 194 s. ISBN 80-239-2106-1. .s. 78

Pokud je situace dlouhodobého rázu, ztrácejí ženy sebevědomí a zároveň v nich narůstá zmatek a strach. Žena často přijímá negativní informace o sobě, má strach nejen o sebe, ale hlavně o své děti. Žena se stydí za situaci, ve které se nachází, dochází ke zhoršení zdravotního stavu, trpí úzkostmi, depresemi a hrozí riziko sebevražedného chování.

Chtěla bych se také zmínit o osobnosti agresora. I zde je několik faktorů, které jej charakterizují. Skutečností je, že se násilník setkal s násilím už dříve v rodině nebo okolí nebo byl v dětství často sám tělesně trestán nebo byl svědkem násilí mezi rodiči.

Většina násilníků má tyto vlastnosti:

- Kompenzují si nízké sebevědomí.
- Mají pocit, že jsou nedoceněni a mají pocit neschopnosti.
- Jsou žárliví.
- Ze svých činů viní druhé.
- Věří v rozdělení rolí u mužů a žen.
- Nejsou schopni se vyrovnat se stresovou situací.
- Za násilné činy nejsou schopni nést důsledky.⁴⁰

Taktiky popírání, zlehčování a obviňování, které nejčastěji používají agresori:

- „Naděláš! Nikdo jiný by kvůli tomu tak nevyváděl!“
- „Všichni se občas neovládnu!“
- „Ty modřiny se jí dělají samy a vypadají hůř, než ve skutečnosti jsou!“
- „Lže, zakopla a skutálela se ze schodů!“
- „Vyprovokovala mě!“
- „To Ti stejně nikdo neuvěří!“
- „Jestli to někomu řekneš, přijdeš o děti a Ty skončíš na psychiatrii!“⁴¹

Pro mnohé nezavěšené je zde otázka, proč oběť neodejde a stále setrvává ve vztahu s násilníkem? Ve většině případech v momentě vystupňovaného násilí, kdy chce žena odejít, se setkáváme u řady obětí se soucitem s pachatelem a s nepochopitelnou potřebou

⁴⁰ VOŇKOVÁ, Jiřina a Markéta HUŇKOVÁ. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: ProFem, 2004, 194 s. ISBN 80-239-2106-1. s. 58

⁴¹ VOŇKOVÁ, Jiřina a Markéta HUŇKOVÁ. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: ProFem, 2004, 194 s. ISBN 80-239-2106-1. s. 69 - 83

mu pomáhat. Omluvný projev a příslib slušného chování pachatele stačí, aby žena vzala zpět své trestní oznámení a neodešla od agresora.⁴²

⁴² VOŇKOVÁ, Jiřina a Markéta HUŇKOVÁ. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: ProFem, 2004, 194 s. ISBN 80-239-2106-1. s. 69 - 83

3 KRIZOVÁ INTERVENCE

Slovo krize máme většina z nás spojeno s nějakým traumatickým zážitkem, jako je např.: úmrtí, nemoc, úraz, operace, rozvod, nezaměstnanost, odchod do důchodu, narození postiženého dítěte, exekuce, přepadení, týrání, znásilnění, impotence, porod, odebrání dítěte, únos, teroristický útok, válka, nedostatek financí, nevěra, nechtěné těhotenství, nemožnost otěhotnět ...

S krizí je spojena panika, strach, úzkost, bezmoc, nevědět si rady ...

3.1 Vymezení pojmu krizová intervence

Jednoduše řečeno se jedná o specializovanou pomoc lidem, kteří se ocitli v krizi. Cílem je navrátit lidem v krizi psychickou rovnováhu, kterou jim narušila kritická životní událost.

Krizová intervence zajišťuje pomoc psychologickou, sociální, lékařskou a právní.

Představuje tedy intenzivní komplexní pomoc:

- Psychologická pomoc spočívá v terapeutickém kontaktu zaměřeném na problém, který krizi vyvolal a měl by zabránit dalšímu vývoji krize.
- Lékařská pomoc se soustředí hlavně na pomoc medikamentózní, například psychofarmaka nebo krátkodobou hospitalizaci.
- Sociální pomoc je směřována na okamžitou pomoc zaměřenou na osoby, které se ocitly v akutní krizové situaci.
- Právní pomoc, zejména v oblasti sociálně právní může být poskytnuta v omezeném rozsahu i sociálním pracovníkem. Většinou však právní pomoc mají v kompetenci právníci.⁴³

Aktivity, které v praxi nejčastěji tvoří krizovou intervenci:

- Zajištění pocitu bezpečí a poskytnutí emocionální podpory.
- Měl by být poskytnut prostor pro ventilaci emocí, usnadnění komunikace.
- Zaměření se na řešení nejdůležitějšího problému.
- Zajištění všech zdrojů pomoci a využití efektivních adaptačních mechanismů.
- Vytvoření plánu pomoci.⁴⁴

⁴³ ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Krizová intervence pro praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, 197 s. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0586-9. s. 11

V krizové intervenci bychom se měli vyvarovat:

- Tlumení emocí, dávání „dobrých“ rad, utěšování, přesvědčování.
- Chtít rychlé rozhodnutí.
- Nepřiklánět se k časnému podávání léků.
- Projevy, spojené s krizí, jako je např. porucha spánku, problémy s přijímáním potravy, abúzus alkoholu, drog apod. nepodceňovat!⁴⁵

3.2 Etapy krizové intervence

Autoři popisují etapy krizové intervence různým způsobem. Krizová intervence je proces. První etapa je počáteční kontakt krizového intervenanta s klientem. Důležité je zajištění bezpečí, protože oběť domácího násilí prožívá strach, úzkost, beznaděj. Důležité je vzájemné navázání důvěry, aby klient neměl jakékoli obavy, že ho klíčový pracovník zradí a že je to ten správný člověk, kterému se může se svým trápením svěřit.

Následuje druhá etapa shromažďování informací a budování emocionálního kontaktu. Pomocí získaných informací zjistí rozsah krizové reakce, včetně posouzení psychického stavu, dále zjišťují příčiny krize a další její okolnosti, za jakých k ní došlo.

Dále se zjišťuje, jak oběť subjektivně chápe příčiny krize – násilí a jaký vliv má na jeho nejbližší okolí. Důležité je identifikovat, co by oběti v dané chvíli mohlo pomoci a co oběť považuje momentálně za stěžejní v řešení jejího případu.

Veškeré možné indicie dávají vzniknout plánu, jak krizi řešit. Je nutné prozkoumat, zda má oběť sociální oporu v jiných osobách. Existence nebo neexistence opory má vliv na trvání a hloubku krize.

Jakmile oběť získá náhled, pochopí a uvědomí si, co ke krizi vedlo a jaká je možnost jejího překonání. Může se krizová intervence ukončit. Dostáváme se do poslední etapy – závěru, kdy se sama oběť domácího násilí samostatně rozhoduje o poskytnuté pomoci.⁴⁶

⁴⁴ ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Krizová intervence pro praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, 197 s. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0586-9. s. 11 - 12

⁴⁵ ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Krizová intervence pro praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, 197 s. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0586-9. s. 11 - 17

⁴⁶ ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Krizová intervence pro praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, 197 s. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0586-9. s. 11 - 17

Důležitou součástí krizové intervence je dokumentace, která by měla obsahovat srozumitelné informace, aby bylo možné na ně kdykoli navázat.

Dokumentace by měla obsahovat informaci o psychickém stavu klienta na počátku procesu, jaké měl krizový stav trvání a co ho zapříčinilo. Měla by být popsána spolupráce s dalšími institucemi a jakých výsledků bylo dosaženo. Jaký byl psychický stav oběti ve fázi ukončení intervence.⁴⁷

3.3 Formy krizové intervence

Podle různých kritérií můžeme formy odborné pomoci klasifikovat např. podle typu kontaktu oběti s klíčovým pracovníkem na prezenční a distanční formu pomoci.

Prezenční pomoc spočívá v ambulantní, pomoci, hospitalizaci, terénní a mobilní službě.

Ambulantní pomoc vyhledávají klienti na základě vlastního uvážení, ale většinou jsou nasměrováni ze strany jiných institucí – linky důvěry, sociálními pracovníky, zdravotníky, policií.

Hospitalizace znamená pro oběť umístění na tzv. „krizové lůžko“ krizového centra. K hospitalizaci se přistupuje tehdy, když je ohrožen život oběti nebo její bezpečnost nebo pokud je potřeba sledovat její psychický stav.

Terénní a mobilní služby. Proces krizové intervence probíhá tam, kde se nachází člověk v krizi – doma, ve škole, nemocnici, na ulici...

Distanční forma pomoci spočívá v tom, že klíčový pracovník není v přímém kontaktu s obětí, ale kontakt s obětí probíhá telefonicky nebo skrze internet.

Telefonická pomoc je zajišťována linkami důvěry skrze telefon, které se specializují na určitý problém klienta.

Internetová pomoc je velice aktuální. Stoupající zájem svědčí, že je stále více uživatelů internetu, kteří využívají velké komunikační možnosti tohoto média. Výhodou internetu je anonymita, kterou často volí klienti se sociálním stigmatem, např. násilí, odlišná sexuální

⁴⁷ ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Krizová intervence pro praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, 197 s. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0586-9. s. 19-21

orientace, drogy atd.). Další výhodou je odstranění komunikační bariéry, získání základních informací a může tuto mediální pomoc využít každý, kdo má přístup k internetu.

Jsou zde však i nevýhody, kdy chybí kontakt tváří v tvář a je absence neverbální komunikace. Je zde také limitovaná zpětná vazba od tazatelů. Internet není vhodný pro systematickou práci s klientem, doporučuje se pro první kontakt a základní orientaci klienta.⁴⁸

3.4 Pracovník krizové intervence

V krizové intervenci se uplatňuje široký okruh pracovníků ze stran profesionálů, ale i laiků, kteří procházejí výcvikem pro krizovou intervenci. Z řad profesionálů jsou nezastupitelní psychologové, lékaři, zejména psychiatři, sociální pracovníci, sociální pedagogové, ale i pracovníci v neziskových organizacích, kteří se problémem zabývají.

Na tyto všechny pracovníky jsou kladeny vysoké nároky a očekává se od nich hlavně:

- Umět navázat kontakt s obětí, která se momentálně nachází v krizi.
- Udržení kontaktu s obětí, tak dlouho, dokud to situace vyžaduje.
- Schopnost vyhodnotit možné ohrožení klienta, ale i sebe samého i ostatních členů týmu.
- Umět odhadnout situaci a posoudit ji i přes nepříznivé podmínky.
- Brát odpovědnost za svá rozhodnutí i pod vlivem časového tlaku.
- Stanovení limitů a hranic.
- Umět pracovat samostatně i spolupracovat v týmu a ostatními institucemi.
- Pomáhající musí umět motivovat sebe i osoby v krizi k dalšímu řešení.
- Umění empatického přístupu, ale i aktivního někdy až direktivního.
- Velká odolnost vůči stresu.
- U pomáhajícího se oceňuje pružnost myšlení a chování, kreativita a představivost.

⁴⁸ ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Krizová intervence pro praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, 197 s. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0586-9. s. 23-42

- Velkým přínosem je zdravý optimismus, obratnost v jednání, sebedůvěra, schopnost autoreflexe, smysl pro humor, pochopení vlastních pracovních kompetencí.⁴⁹

Každodenní pracovní stres, traumatické zážitky a pocity mohou vyústit v krizi, která se prohlubuje a přechází do chronické krizové reakce. Tím jsou nejčastěji ohroženi pracovníci v pomáhajících profesích. U těchto pracovníků dochází k syndromu vyhoření. Tento termín se také charakterizuje ztrátou profesionálního zájmu. Pracovník, který se dostal až k syndromu vyhoření, projevuje nechuť ke své práci. Původně nadšený pracovník se nyní potýká s prohlubující se krizí a neustálým stresem.

Proti syndromu vyhoření je důležitá prevence. U pomáhajících profesí se doporučuje jak individuální, tak kolektivní supervize, znalost vlastní vyrovnávací strategie v těžkých situacích, důležitá je příslušnost k týmu a jeho vzájemná podpora, častá týmová setkání, probírání zvlášť obtížných situací, sdílení vlastních prožitků z kontaktu s klientem. Velmi důležité je rozlišení osobního a pracovního života, ale také znalost a schopnost se přizpůsobit svému psychickému a fyzickému stavu. V rámci prevence bychom neměli opomenout ani na své zájmy, koníčky, volnočasové aktivity, hlavně ty, které nám pomáhají posilovat optimismus.⁵⁰

3.5 Právní aspekty krizové intervence

Jistota a odbornost pracovníka v krizové intervenci se zvýší i potřebnou znalostí právního rámce v procesu krizové intervence. Právní znalost je nezbytná, jak v procesu pomoci klientovi, tak i pro ochranu samotného pracovníka.

Chtěla bych zde zmínit základní právní aspekty:

- **Mlčenlivost.** Všechny získané informace od klientů by měly být důvěrné a bez jeho souhlasu by neměly být zpřístupněny dalším osobám nebo institucím, partnerů nebo jiným členům rodiny, pokud si to klient nebude sám přát. Sociální pracovníci mají mlčenlivost ukotvenou v etických kodexech, ale i přímo v zákoně č. 108/2006 Sb.

⁴⁹ ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Krizová intervence pro praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, 197 s. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0586-9. s. 43 - 47

⁵⁰ ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Krizová intervence pro praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, 197 s. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0586-9. s. 43-47

- **Zpracování a ochrana osobních údajů.** Zákon č. 101/2000 Sb. se vztahuje na osobní údaje zpracovávané státními orgány, orgány územní samosprávy, jinými orgány veřejné moci a právníky i fyzickými osobami. Citlivé údaje lze zpracovávat pouze s písemným souhlasem osoby, které se údaje týkají a ta jej může i kdykoli odvolat.
- **Oznamovací povinnost.** O této problematice nám hovoří především:
- § 8 *trestního řádu* – skutečnosti nasvědčující ke spáchání trestného činu musí neprodleně fyzické i právnické osoby oznámit státnímu zástupci nebo policejním orgánům.
 - § 167 *trestního zákona* – *nepřekážení trestného činu* – osoba, která se doví hodnověrným způsobem, že jiný člověk připravuje nebo páchá trestný čin, například znásilnění, pohlavní zneužívání. Týrání svěřené osoby, krádeže, loupeže, vraždy atd. a spáchání nebo dokončení takového trestného činu nepřekazí, včasným oznámením státnímu zástupci nebo policii, bude potrestán odnětím svobody až na tři roky.
 - § 168 *trestního zákona* – *neoznámení trestného činu* – kdo se hodnověrným způsobem doví, že byl spáchán trestný čin, např. týrání svěřené osoby, vraždy atd., a bezodkladně takový trestný čin neoznámí státnímu zástupci či policii, bude potrestán odnětím svobody, až na tři roky. Při oznámení stačí, že zná oznamovatel skutkové okolnosti, které zakládají znaky některého trestného činu. Nemusí tedy znát, o jaký trestný čin jde po stránce právní kvalifikace.⁵¹

3.6 Legislativa České republiky zabývající se problematikou domácího násilí

Existence domácího násilí v ČR byla dlouhou dobu vnímána jako soukromá záležitost. Postupně se domácí násilí od r. 2003 specifikovalo jako jev, který má celospolečenský dopad. Česká republika tím přijala zákony řešící tuto problematiku. Tímto se přihlásila k jejímu řešení a současně deklarovala nulovou toleranci k násilí a zavázala se poskytnout

⁵¹ ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Krizová intervence pro praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, 197 s. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0586-9. s. 49-52

ochranu ohroženým osobám. Domácí násilí mezi blízkými osobami je trestné jako násilí mezi osobami cizími.

Problematiku domácího násilí v právním rámci zakotvují tři pilíře pomoci – Policie České republiky, intervenční centra a justice.

Právní rámec je tvořen těmito zákony:

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

- Upravuje zřizování a provoz intervenčních center, které nabízejí pomoc osobám ohrožených domácím násilím.

Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.

- Umožňuje zásah státu do vztahu dvou osob v jejich společném obydlí, pokud je jedna osoba druhou ohrožena.
- Tímto zásahem je institut vykázání. Je to možnost vykázání pachatele domácího násilí ze společně obývaného bytu či domu na 10 dní. Během této doby by se měla oběť obrátit na specializované poradny, aby zjistila, jaké může učinit kroky k zajištění svého bezpečí.⁵²

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

- Zákon opravňuje policisty k rozhodnutí o vykázání ze společného obydlí, zákazu vstupu do něj a zákazu navazování kontaktu s ohroženou osobou.⁵³

Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník.

V úvodních kapitolách, kromě ekonomického násilí páchaného v rodinách a partnerských vztazích. Zahrnuje nejružnější projevy psychického, fyzického, sexuálního násilí.

- Upravuje trestní postih projevů násilí v domácím prostředí.

⁵² KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, Eva ŽATECKÁ a Radovan DÁVID. *Právo proti domácímu násilí*. Vyd. 1. V Praze: C.H.Beck, 2011, xiii, 139 s. Beckova skripta. ISBN 978-807-4003-813. .s. 23 - 27

⁵³ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, Eva ŽATECKÁ a Radovan DÁVID. *Právo proti domácímu násilí*. Vyd. 1. V Praze: C.H.Beck, 2011, xiii, 139 s. Beckova skripta. ISBN 978-807-4003-813 s. 56

- Upravuje trestní postih projevů nebezpečného pronásledování, tzv. stalking.⁵⁴

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

- Jedná se o základní pramen občanského práva procesního.
- Právně upravuje civilní proces: sporné i nesporné nalézací řízení, řízení smírčí, zajišťovací a vykonávací.
- Prostřednictvím tohoto zákona poskytují soudy ochranu narušeným nebo ohroženým subjektivním právům a jiným zákony chráněným zájmům fyzických a právnických osob.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

- Tento zákon upravuje postavení dětí, které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami, které jsou odpovědné za jejich výchovu.
- Zákon také upravuje oznamovací povinnosti.⁵⁵

Hodnoty, jako jsou: lidský život, tělesné a duševní zdraví, lidská důstojnost a svoboda, hlavně však spokojené dětství a zdravý vývoj dítěte, musí právní řád komplexně chránit.⁵⁶

3.7 Organizace, pomáhající řešit domácí násilí.

Zaměření na město Znojmo.

V této kapitole bych se chtěla zaměřit na některé z organizací, které pomáhají osobám ohroženým domácím násilím. Je to např.:

- ❖ **Bílý kruh bezpečí** – je registrován jako občanské sdružení od r. 1991 a působí prakticky ve všech krajích naší republiky. Zaměřuje se na komplexní pomoc obětem a svědkům trestných činů a osobám, které jsou ohroženy domácím násilím.

⁵⁴ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, Eva ŽATECKÁ a Radovan DÁVID. *Právo proti domácímu násilí*. Vyd. 1. V Praze: C.H.Beck, 2011, xiii, 139 s. Beckova skripta. ISBN 978-807-4003-813. s. 89-91

⁵⁵ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, Eva ŽATECKÁ a Radovan DÁVID. *Právo proti domácímu násilí*. Vyd. 1. V Praze: C.H.Beck, 2011, xiii, 139 s. Beckova skripta. ISBN 978-807-4003-813 .s. 43-61

⁵⁶ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, Eva ŽATECKÁ a Radovan DÁVID. *Právo proti domácímu násilí*. Vyd. 1. V Praze: C.H.Beck, 2011, xiii, 139 s. Beckova skripta. ISBN 978-807-4003-813. s. 121

Základními principy poradenské činnosti je bezplatnost, nezávislost, diskrétnost a nestrannost z pozic poradců, právníků a psychologů.

Školení na výkon spravedlnosti v praxi provádí Bílý kruh bezpečí pro soudce, státní zástupce, advokáty, soudní znalce, policisty, sociální pracovníky, zdravotníky a studenty vysokých škol. Nejen vzdělávání, ale i publikační činnost je doménou sdružení. Jedná se např. o Zpravodaj BKB, o publikace související s oběťmi a svědky trestných činů, vydávají brožury, letáky, samolepky a plakáty.⁵⁷

- ❖ **ROSA** – občanské sdružení pro týrané a osamělé ženy, které má kořeny již od roku 1993. Je zaměřeno na komplexní pomoc ženám a jejich dětem, které se staly oběťmi násilí v domácím prostředí. Sdružení nabízí krizovou intervenci, poradenství sociálně-terapeutické a poskytuje azyl s utajenou adresou. Na základě etického kodexu poskytují pracovnice občanského sdružení psychosociální a právní poradenství, chrání práva klientek, zavazují se k úctě a mlčenlivosti.⁵⁸

- ❖ **Acorus** – V roce 1997 vzniklo občanské sdružení, které pomáhá osobám ohroženým domácím násilím. Sdružení se zaměřuje na individuální potřeby klientů, pomáhá jim v samostatnosti a začleňuje je do života bez násilí. Pracovníci se řídí etickým kodexem, respektují lidskou důstojnost, práva a soukromí klientů. V oblasti právní, sociální, psychologické, pedagogické a socioterapeutické pomáhá klientům sdružení Psychosociální centrum Acorus, které je součástí Acorusu. V azylovém domě je k dispozici na přechodnou dobu sociální byt a je zde poskytováno poradenství sociální a krizové pomoci a psychosociální programy pro nezaměstnané ženy. Probíhá zde také vzdělávání sociálních pracovníků, pedagogů, pořádá programy pro žáky základních a středních škol zaměřené na prevenci domácího násilí, probíhají zde supervize pro pracovníky úřadů a neziskových organizací.⁵⁹

⁵⁷ VITOUŠOVÁ, Petra. *Bílý kruh bezpečí, o. s.* In Sborník textů k problematice domácího násilí. Bc. Alena Nedvědová, Mgr. Lenka Vaničková, Mgr. Zuzana Chomová. 1. vydání. Praha:Centrum sociálních služeb, 2010. s. 39-42.

⁵⁸ HRONOVÁ, Martina. *ROSA – Centrum pro týrané a osamělé ženy.* In Sborník textů k problematice domácího násilí. Bc. Alena Nedvědová, Mgr. Lenka Vaničková, Mgr. Zuzana Chomová. 1. vydání. Praha:Centrum sociálních služeb, 2010. s. 35 - 38.

⁵⁹ BEDNÁŘOVÁ, Zdena. *Informace o Psychosociálním centru Acorus.* In Sborník textů k problematice domácího násilí. Bc. Alena Nedvědová, Mgr. Lenka Vaničková, Mgr. Zuzana Chomová. Praha:Centrum sociálních služeb, 2010. s. 27 - 34.

Odborná pomoc obětem domácího násilí zaměřená na město Znojmo

Ve Znojmě od r. 2005 funguje samostatný projekt Oblastní charity ve Znojmě, poradna pro oběti domácího násilí Tereza. Posláním poradny je hlavně podpora oběti domácího násilí při řešení obtížné životní situace a zvýšení informovanosti o této problematice. Cílem pracovníků poradny je stabilizace a celkové zklidnění oběti, poté odstranění pocitu viny a nalezení sebedůvěry oběti.

Kromě sociální pomoci, která zahrnuje motivační a podpůrné rozhovory, poradenství, terénní práci a krizovou intervenci, nabízí Tereza klientům atmosféru důvěry a bezpečí v příjemném prostředí. S nesnadnými životními situacemi pomohou a poradí odborníci, kteří nabízí psychologické a právní poradenství.

Při Oblastní charitě ve Znojmě působí a úzce s poradnou Tereza spolupracuje Domov pro matky a otce v tísní. V případě potřeby je zde připraven pro oběti krizový pokoj, kde může být klient nebo klientka se svými dětmi ubytovaná na 3 – 5 dní. Po dobu pobytu pomoc zajišťuje kvalifikovaný personál a nabízí také volnočasové aktivity pro matky a děti.

Poradna zabezpečila přednášky pro veřejnost, uskutečnila rodinnou konferenci, pořádá přednášky pro odbornou veřejnost – pedagogy, pro studenty středních i základních škol.

Poradna Tereza spolupracuje s dalšími organizacemi, které řeší problematiku domácího násilí.⁶⁰

V ČR byla zřízena intervenční centra ve všech krajských městech.

Ve Znojmě se ještě okrajově domácím násilím zabývá Poradna Intervenčního centra, kde poradenství funguje dle objednání každou první středu v měsíci, v Poradně pro mezilidské vztahy. Pro region Znojma jsou k dispozici intervenční centrum v Brně, např. jako nestátní organizace. Spondea, které mimo standardních služeb nabízí i krátkodobé ubytování na krizovém lůžku, zajišťuje doprovody na policii i úřady. Další poradenství ohledně násilí v domácím prostředí poskytuje v Brně Persefona, o. s. nebo Bílý kruh bezpečí aj.

Tyto specializované služby bezplatně poskytují osobám, které jsou ohroženy nebo jsou svědky domácího násilí, služby psychologické, sociální, ale i právní poradenství,

⁶⁰ DIECÉZNÍ CHARITA BRNO-OBLASTNÍ CHARITA ZNOJMO. *Výroční zpráva 2008*. Znojmo: Tiskárna Vega, 2008.

zabezpečují telefonickou krizovou intervencí a zprostředkování kontaktu s dalšími institucemi.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODY A CÍLE VÝZKUMU

Pro svou praktickou část jsem zvolila kvalitativní výzkumnou metodu. Kvalitativní výzkum předpokládá sledování určitého jevu – v tomto případě jevu domácího násilí, jinou metodou.⁶¹ Formou výzkumu jsem zvolila kazuistiky, tedy případové studie, které bych chtěla následně porovnat, nalézt případné shody nebo rozdíly a provést vyhodnocení těchto kazuistik. V kazuistikách se jedná o obětech domácího násilí, které žijí na Znojemsku. Důležité údaje i jména jsou v bakalářské práci pozměněny k zachování anonymity.

Případovou studii sleduji **prostorově omezený** – domov, domácí prostředí, region města Znojma, **příběh** – lidský osud oběti domácího násilí, **v určitém časovém úseku** – životní dráha oběti.

V případové studii neboli kazuistice se jedná ve výstupní – závěrečné fázi o typ výzkumu, který užívá zejména metody kvalitativního výzkumu, to jsou hlavně rozhovory se svědky nebo oběťmi domácího násilí a studium dokumentů. Kvalitativní výzkum netestuje hypotézy.⁶²

4.1 Výběr respondentů

Můj výzkumný vzorek tvoří svědci a oběti domácího násilí. Získala jsem pouze čtyři klientky, které byly ochotny se svými životními epizodami podělit. Vzhledem k tématu respektuji ostatní klienty, kteří se nacházejí v tíživé životní situaci, chtějí zůstat v anonymitě. Tento vzorek respondentů není sice reprezentativní, ale i tyto čtyři případové studie lze považovat, k potřebám cíle této bakalářské práce, za dostačující.

U kvantitativního výzkumu by nebylo možné zpracovat dotazníky bez respondentů, kteří jsou ve většině případech uzavřeni do sebe, hledají důvěru i v pracovnících v pomáhajících profesích a ani žádná poradna pro oběti domácího násilí se v tomto případě neztotožňuje s provedením kvantitativního výzkumu.

⁶¹ RADVAN, Eduard a Michal VAVŘÍK. *Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách*. Vydal Institut mezioborových studií Brno, 2009. s. 24

⁶² STRAUSS, Anselm. *Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky metody zakotvené teorie* Přel. S. Ježek. 1. vyd. Boskovice: Albert, 1999, 196 s. ISBN 80-858-3460-X. s. 56 - 87

4.2 Případové studie

Ve své práci využiji případových studií ze svého okolí, tedy ze znojemského regionu. Jedná se o životní epizody klientů, které jsou svázány s domácím násilím.

V rámci své pedagogické praxe v sociální oblasti v Domově pro seniory v Hostimi se zvláštním režimem jsem se s násilím nesešla. Senioři zde byli umístěni hlavně z důvodu zdravotního, přičemž se zaměstnané rodiny i nadále o ně zajímají a navštěvují je.

Pro svou bakalářskou práci, ale i práci sociálního pedagoga jsem jako dobrovolník Oblastní charity ve Znojmě, navštívila některé charitní služby, které úzce souvisely s problémem domácího násilí. V poradně Tereza, která přímo pomáhá obětem domácího násilí, jsem se seznámila s pracovní náplní sociálních pracovníků, které zajišťují jak ambulantní, tak i terénní službu. Klientům pomáhají řešit jejich situaci nejen osobně, ale i telefonicky, emailovou konzultací, ale i v online poradně. Samozřejmostí je také návaznost sociálních služeb, mezi které nelze nezmínit Domov pro matky a otce v tísní, Centrum poradenství a pomoci Znojmo, charitní ošetrovatelská a pečovatelská služba, Rodinný sociální asistent aj. služby, které pomáhají lidem v jejich tíživé životní situaci.

Případové studie

Případová studie č. 1

Už ani neví, kdy to začalo. Kdy začala cítit tu podivnou tíseň před každým jeho příchodem domů. Asi nějaký čas po té, co ji začal ze všeho podezřívát. Jednou, že má milence, podruhé, že se na něj ostatní špatně dívají. Kvůli ní. Kvůli ní jsou všechny problémy. Když se něco porouchá, chyba je zase v ní. Mohla se o všechno dřív postarat. On nemá čas, chodí přece do práce. To je nejdůležitější, on vydělává peníze, aby se měli všichni dobře. Ona nevydělává, je pořád doma, nic nedělá a ještě k tomu utrácí. Je potřeba zatáhnout kohoutek, aby si tolik neužívala. Aspoň občas, to nikdy nezaškodí.

Přišlo to docela náhle a intenzita od té doby jenom stoupá. Ona už neví, kde je hranice mezi běžnou manželskou hádkou a něčím víc. Něčím, co se nedá zastavit. Zkoušela to nevnímat, potlačit v sobě. Jeho špatné nálady přejít a dělat, že nejsou. Bylo to vyčerpávající. Po nějaké době zjistila, že cítí úlevu, když muž odejde z domu. Nějak se jí lépe dýchá, necítí takovou tíseň. Pocity někde hluboko uvnitř zasune a nechce je vytahovat na povrch. Aspoň teď ne, chce cítit jenom klid,...

Ale přijde další den. Každý den je podobný tomu předcházejícímu. Rozdíl je jen v náladě muže a jeho hladině alkoholu v krvi. Ta nesmí chybět, kolik let už to trvá? Zvyk je železná košile, bylo by asi těžké to měnit. Začne doma pivem a nakonec většinou odejde do restaurace. Žena už ani neprotestuje. Nemá šanci cokoliv ovlivnit. Snaží se být stranou a „nerozčilovat“. A pokud možno, odejít spát dřív, než on se vrátí. Posilněn alkoholem, často si chce problémy „vyřikávat“. Což znamená ženu obviňovat a vůbec neposlouchat, neslyšet ji. Dávno už všechno vzdala. Bojí se jen, aby se zase nevybudily a nevydělaly děti. Tohle je totiž přesně takové dětství, jaké jim poskytnout nikdy nechtěla. Udělala by všechno pro to, aby je takových výstupů ušetřila. Ale nemá moc možností. Může se jen dívat, jak se její muž opíjí a pak mu jít raději z očí,

A bude další den. Co od něj může žena čekat? V nejlepším případě nic. V tom horším si muž najde záminku, a bude zase křičet. A záminka se najde. Třeba sex. Po všech těch ponižujících hádkách, kdy jí řekl i před dětmi, co mu opilá slina na jazyk přinesla. Možná si to ani nepamatuje. Chce sex. A toho se mu nedostává. Pokládá to za důkaz, že žena má milence. Asi nemá ani ponětí, jak se žena cítí. Po všech těch ponižujících hádkách a obvinění nemá na sex ani pomyšlení. A když si vzpomene, udělá se jí zle. Ale on chce sex a žena nefunguje. Zase je zle, zase odjíždí rozčilený. Nějak ji potrestá. Na něco přijde. Třeba nezaplatí telefon. Je to jedno, hlavně potrestat.

Žena si dovolila moc. Rozhodla se studovat a k jeho překvapení jí to vyšlo. Cítí se nejistý, nedokáže se s novou situací vyrovnat. Nechápe to. Doteď byla jenom doma s dětmi a on měl své jisté. Co teď? Nic ho nenapadá, pořád ji podezřívá, psychicky deptá, křičí, a trestá. A pije. Zvyk je železná košile, alespoň jedna jistota mu zůstává. Jenže pití zase vyvolává větší podezřívavost a zlost. A agresivita se stupňuje, ...

Co bude dál?

Muž má přijít domů a žena by nejraději odešla,

Případová studie č. 2

Vždy jsem snila o opravdové lásce. Záviděla jsem ostatním dvojicím, které spolu chodili držíce se za ruce a představovala si, že jsem to já, místo dívky či ženy.

Až jednou jsem poznala muže, který měl pěkný úsměv, vyzařoval určité charisma, což jsem u mužů vždycky obdivovala a navíc byl policista a právě ti mají přece pomáhat a chránit a bojovat proti násilí.

Až po svatbě jsem zjistila, jak moc jsem se spletla, že mě místo teplé náruče a pohlázení čekají facky, ponižování, bití a psychický teror spojený s tím fyzickým. Já celkem vydržím hodně, ale každý víme, že když bolí duše je to zlé a teď už vím, že duševní ataky jsou mnohem horší, jak fyzické.

Když mi zemřela maminka, odešlo mi to nejdražší a nejcennější, co jsem na světě měla. Tehdy mi můj manžel, nyní exmanžel řekl, neboj, máš mě, spolu to překonáme. Nestalo se tak, nebyl mi oporou ani v tak těžkých dobách, nemohla jsem se nikomu svěřit se svou bolestí a trápením.

Uplynulo pár měsíců a já stále byla na vše sama. Již v té době jsem se několik let léčila na neplodnost a když maminka umírala, poprosila mě, abych zkusila 7, 8 a 9 pokus umělého oplodnění.

Poslechla jsem ji a tím jí zároveň splnila poslední přání. Nakonec se mi na 9 pokus podařilo otěhotnět a tím jsem se stala mámou.

Jezdila jsem do Brna na Obilní trh. Sama. Manžel mi v ničem nepomohl, měla jsem těhotenství velmi rizikové, jelikož jsem měla 39 let, když se mi holčička narodila.

Neustále jsem byla terčem posměšků a nadávek a vše se vystupňovalo, když jsem v 8. měsíci, při výměně názorů skončila na stole a manžel mě zbil, jelikož chtěl syna a já mu ho nedala!!!!

Snažila jsem se, abych chránila sebe i dítě, musela jsem se hodně opatrovat a samozřejmě fungovat i jako vdaná žena, tudíž se starat o domácnost, snažila jsem zvelebovat, jak naše manželství, tak i domácnost, ale vše bylo špatně. Celé těhotenství jsem byla pod přísným dohledem lékařů a s každým sebemenším problémem jsem musela do Brna. Ani jednou se nestalo, že by tam jel muž se mnou, vždy jsem se vydala sama, abych zachránila děvčátko. Na kontroly, které byly i 2x do týdne jsem se dopravovala autobusem a po Brně jsem se šourala tramvají. Ale touha po dítěti byla tak silná, že jsem zaťala zuby a šla dál

i s myšlenkou, že jednou budu s dcerkou sama. Byla jsem na medikamentózní terapii. A stále na vše sama.

Když jsem prodělala amniocentézu, tak mi volali, že musí vyvolat potrat. Nikdo mě nepodpořil, naopak jsem byla za vše zodpovědná a manžel mě deptal. Nakonec mi z genetiky oznámili, že došlo k nedorozumění a je vše v pořádku.

Vše by se dalo shrnout do jedné věty - fyzický a psychický teror.

Když jsem se snažila malou kojit a neměla jsem dostatek mléka, tak i v tehdy jsem byla pro muže neschopná matka, to samé platilo, když byla holčička k neutišení.

Když k nám někdy přišla návštěva, musela jsem odejít do vedlejší místnosti z důvodu, abych blbě „nekecala“, nevyvalovala oči apod.

A když mě zbil a škrtil před očima mé 12 měsíční dcery, řekla jsem a dost!!!

Po pár probdělých nocích jsem se s malou odstěhovala a i po těch letech, když si ji občas vezme, cítím bolesti žaludku a velmi nepříjemný pocit po celém těle.

Případová studie č. 3

Muž s vysokoškolským vzděláním. Pochází ze tří sourozenců, z rodiny, kde despotický otec bil matku a svou náladovostí týral celou rodinu. Sestry se brzy vdaly a rodinu opustily.

Posléze došlo k rozvodu. Otec brzy na to zemřel a muž zůstal s matkou sám. Už během studia na vysoké škole matka onkologicky onemocněla. Umírá, když jemu bylo kolem 30 let.

Zřejmě obrovská psychická zátěž a složitost povahy uvolnila stavidla všeho zla. Alkohol, špatní přátelé, vždy za nic nestojící kumpáni, u kterých hledal vzor muže, který postrádal u svého otce.

Žena se středoškolským vzděláním, ze tří sourozenců a harmonické rodiny, obklopena láskou rodičů a prarodičů.

Poznali se tehdy v zaměstnání a po několikaleté známosti se vzali i přes varování jejich přátel a příbuzných.

Po změně režimu přišel o práci v místě bydliště. Našel si práci o 80km vzdáleném městě, kde také dlouho nevydržel. Nic mu nebylo vhod, všichni byli špatní!

Žena se přestěhovala do jeho bytu, který měl v osobním vlastnictví, vybaven starým nábytkem po rodičích a vedený ve staromládeneckém stylu. Snahy o jakoukoliv změnu se setkaly s naprostým odporem. Přebytek destrukce a sebestrukce se odrážel na fyzických úrazech, kterých bylo nescísně. Po alkoholových excesech – několik pádů a zlomenin po celém těle. Pobyt v nemocnici vždy „na chvíli“ zmírnil jeho despotické sklony. Úspěšně kopíroval svého otce, ovšem s přídavkem alkoholu a posléze i závislostí na lécích.

V důsledku toho všeho začala mít žena psychosomatické potíže. Sužovala ji tíseň a posléze onemocněla i onkologicky. Po úspěšné chemoterapii a aktinoterapii, díky neustálé podpoře rodičů, sourozenců a dobrých přátel přežila. Po roce léčby nastoupila znovu do zaměstnání na kratší úvazek. Muž dostal invalidní důchod. Svůj zásadní deficit sebevědomí si doháněl přehnanou suverenitou a agresí vůči ženě. Partnerský vztah ničil, nevážil si lásky, ničeho, co žena udělala, všechno si vynucoval vyhrůžkami a násilím. Žádný rozumný dialog a respektující kontakt nebyl možný. Měl v sobě uvnitř obrovský strach, který při jakýchkoliv problémech vyúsťoval v agresi a v nevyzpytatelné reakce – křik, urážky, nadávky, vyhrožování, vyhazování věcí z bytu na chodbu, zamykání dveří, aby znemožnil vstup do bytu.

Asi po šesti letech manželství se žena odstěhovala a tím čelila řadě výhrůžných telefonátů.

Muž nebyl schopen samostatného života, neuměl se o sebe postarat a šel ke dnu, proto se žena asi po půl roce vrátila. „Trochu šel do sebe“, podstoupil i protialkoholickou léčbu. Bez alkoholu však vydržel půl roku.

Před přáteli dokázal působit mile, příjemně a byl považován za skvělého společníka. O své ženě ve společnosti hovořil v superlativech. Nikdo by nevěřil, že by doma mohl být zlý.

Za dveřmi bytu bylo vše jinak. Neustálé souborje místo spolupráce, dokazování nadřazenosti a neomylnosti, jako je vyšší vzdělání, vlastník bytu, původ z města a „ona“ vesničanka! Nikdy neuzná svou chybu, chybuje pouze žena. Všechno musí být podle něho.

Jeho pouhá přítomnost za ta léta vzbuzuje v ženě pocit nepohody, bezradnosti, neví, jak se má chovat a jak situaci řešit, aby se muži zavděčila.

V necelých šedesáti letech se bojí ukončit manželství rozvodem, ale zároveň se bojí budoucnosti. Jak žít dál?

Případová studie č. 4

„Ona“ je středoškolačka. Už v maturitním ročníku probíraly se spolužačkami, jak se hned po maturitě musí vdát, aby pak nebyly na vdávání „staré“. Jenže „ona“ partnera neměla. Po maturitě se přestěhovala do jiného kraje na vesnici k prarodičům a dojížděla do práce do okresního města. Na vesnici se seznámila s vysokoškolačkem, s kterým začala chodit. Chodili sice spolu, ale „ona“ se zamilovaná necítila. Vadila ji „jeho“ nespolehlivost, nedochvilnost, dával přednost kamarádům – fotbalistům, před setkání s „ní“. Trápilo ji to, zkusila se s „ním“ rozejít, ale vytykala ji to celá vesnice, dokonce i její milovaná babička. „On“ zhubnul 10 kilo a „ona“ se s výčitkami po čtyřech měsících k němu vrátila a byla svatba.

„On“ dokončoval poslední rok vysoké a „ona“ chodila do práce. Pak šel na vojnu.

Bydleli spolu sami na ubytovně. Když „ona“ po čtyřech letech manželství otěhotněla, tak její rodiče koupili byt, do kterého se nastěhovali. Bylo to šťastné období, které zastínilo nedochvilnost, nespolehlivost, časté pití piva a jiné neřesti, které ji vadily. Pocházela z rodiny, která byla harmonická, její členové měli k sobě úctu, často se všichni scházeli u prarodičů, kde prožila krásné dětství a kde bylo veselo. U jeho rodičů se cítila stísněně, bylo tam ticho, nikdo moc nemluvil, věčně hrála televize a nedoslýchavá babička byla neustále napomínána „jeho“ maminkou, které vadilo, že špatně slyší, že musí věci opakovat, že zavazí...

Do čtyř let se jim narodilo druhé dítě. Malé děti „ji“ hodně zaměstnaly. Muž podnikal, byl doma často zavřený u počítače. Neměl kamarády, byl samotářský. „Ona“ často zvala domů návštěvy s dětmi, rodinu, kamarády. Organizovala společné výlety a akce pro děti a navštěvovala s nimi zájmové kroužky.

Jednoho dne ji řekl muž, že by bylo dobré, aby brala antikoncepci, že si nechce pořád dávat pozor. Poslechla ho.

Její zdravotní stav se zhoršoval, cítila se unaveně, mívala bolesti kloubů a noční vysoké horečky a zimnice. Nebyla schopná v noci v horečce vstát a uvařit si čaj, a když poprosila muže, nadal ji, že se nevyspí a řekl jí, ať si ráno skočí na psychiatrii.

Nechala se důkladně vyšetřit ve fakultní nemocnici, kde ji řekli, že má imunodeficit a ztrátu imunity ji způsobila hormonální antikoncepce. Musela ji tedy okamžitě vysadit, což se muži

nelíbilo. Rok trvalo, než se dostala do kondice za pomoci injekční terapie. Děti rostly, ona s nimi navštěvovala různé kroužky a akce pro děti.

Nastalo smutné období, kdy „ji“ onkologicky onemocněla maminka. Rodina se proto odstěhovala do rodinného domku, kde si maminku vzala k sobě, aby ji nemusela dát do hospice.

Muž změnil zaměstnání, pracoval jako ředitel v jiném kraji a proto nejezdil denně domů, ale jen jednou v týdnu. Domů jezdil, jak na návštěvu. Dětem vozil dárky, sám si sedl k televizi s „nějakým“ alkoholickým nápojem a relaxoval, zatím co „ona“ se svým otcem pečovala o vážně nemocnou maminku, o děti a domácnost.

Podporu v muži neměla a po maminčině smrti se cítila strašně sama. Snažila se být silná a dál vychovávat děti, jenže s mužem se neshodli ani ve výchově, což děti začaly využívat. Co zakázal jeden, povolil druhý, aniž by byl se situací obeznámen. Kvůli výchově byly hádky. Často byla mužem napomínána před dětmi, ztrácela autoritu a děti byly vůči „ní“ drzé, vulgární, dcerou byla dokonce i fyzicky napadena.

Situace byla pro „ni“ nesnesitelná, samota ji sužovala a proto po jednom vynuceném pohlavním styku chtěla otěhotnět, což se povedlo. V domnění, že se rodinná situace změní k lepšímu. Mýlila se!

Začalo období nadávek, ponižování, psychického vydírání. Syn, jako jediný, měl o děťátko starost, ale pouze v nepřítomnosti otce a dcery.

Byly situace, kdy měla strach, aby nepotratila, strašně se o nenarozené dítě bála, byla pořád ve střehu a nejednou utekla z domova, aby neohrozila miminko. Jednou, kdy muž požil větší množství alkoholu a vyhrožoval ji, sedla do auta a odjela z domu, kde nemohla zůstat – bála se. Dokonce se bála o tom mluvit se svým otcem, s přáteli, se známými. Styděla se a myslela, že „ji“ stejně nikdo neuvěří, protože byli pro všechny ideální pár. Tehdy přespala v sedmém měsíci těhotenství v zaparkovaném autě na benzince mezi kamiony.

Po narození děťátka se rodinná situace mírně zlepšila, ale zlepšení bylo krátkodobé.

Veškeré hádky, mentorování o její nemožnosti byly v přítomnosti malého dítěte. Už nevěděla, jak se muži zavděčit, jak se chovat, ale vždy něco našel. Mentorování i psychický teror se stupňoval ve vykopnutí dveří v ložnici, kde se ze strachu zamknula.

Jednoho dne kvůli maličkosti „ji“ chytil pod krkem a silně tlačil, nakonec ji vzal mobil a zamknul všechny dveře, aby nemohla utéct. Pohotově skočila k pevné lince a vytočila policii. Ve strachu se s malou choulila v síni a „on“ starším dětem objasnil situaci, jak si mamka vymýšlí a že se asi zbláznila...

Starší dcera „ji“ objala a řekla, že je to k nevydržení, ať radši od něj odejde.

Jedna známá ji odeslala na Bílý kruh bezpečí, kde ji psychologky pomohly s dalšími kroky.

„On“ asi něco tušil, začal ji monitorovat mobil, počítač, poštu a nepřispívat na domácnost. Zcela byla odříznuta od financí i od svého vlastního účtu. Začal dělat věci, které nedělal – jezdil denně z práce domů, kupoval dětem drahé dárky, zatím co „ona“ neměla ani na zmrzlinu pro děti, pořádal výlety na kole i v době vyučování, dovoloval dětem ponocování a pokud druhý den zaspaly do školy, nadal „ji“, že je neschopná a neumí vzbudit ani děti do školy.

Když si o svém trápení chtěla s dcerou promluvit v jejím pokoji, vtrhnul tam a mrštil s „ní“ o skříň, které se vylomily dveře a dodal s úsměškem, ať si klidně zavolá policii, že dcera řekne, že ji napadla.

Byla bezradná, násilí se stupňovalo i ze strany starších dětí.

Dotáhla to až k rozvodu.

Děti měly stále ve společné péči. Měla pocit, že se nic nezměnilo. Pod jednou střechou to nešlo, a aby zajistila klidné dětství nejmladšího dítěte, odjížděla s malou z domu, když věděla, že bývalý muž přijede z práce domů.

Jednoho dne řekl muž, že se s dětmi odstěhuje a až malá vyrostne, vezme si i ji. Odstěhovali se a „ona“ nevěděla kam. Sice „ji“ zůstala maličká, ale bolest v srdci mámy byla nesmírná.

S dětmi byla v telefonickém kontaktu. Starší dcera „ji“ vinila z rozchodu s otcem a telefon přestala brát a syn telefon zvedl pouze v nepřítomnosti otce a dcery.

„On“ jako ředitel firmy s vysokým sebevědomím a s chytrou hlavou by dětem nikdy striktně nezakázal sejít se s matkou. „On“ byl přece ten hodný a místo setkání s „ní“ jim navrhl lukrativnější možnosti, jak trávit volný čas, například nová počítačová hra, nakupování v obchodních centrech, výlety, dárky...

Syn sice občas cestou ze školy zaskočil k „ní“, ale postupně návštěvy zkracoval. Jednou se v telefonu svěřil, že se mu stýská a proto se chce nastěhovat zpět, k „ní“. Ten večer to měl oznámit otcí.

Druhý ani třetí den se „ji“ pak syn nezval. Navštívila ho ve škole a z jeho chování pochopila, že prostě nesmí zpět k mámě.

Psycholožky z Bílého kruhu bezpečí ji poradily, ať se více věnuje malé, sobě a starší děti během několika let pochopí, kdo je máma a vrátí se!

Fyzické rány se zhojily, ale duši má stále zraněnou a má pocit, že ani rozvod vše nevyřešil. Se ztrátou dětí se nikdy nesmíří...a věří, že je snad čas přivede zpět do jejího náručí...

4.3 Analýza případových studií

- Případové studie uvedené v této bakalářské práci se týkají násilí na ženách. Ve všech čtyřech kazuistikách jsou pachateli domácího násilí muži, kteří se snaží získat převahu nad obětí.
- Ve dvou případech je pachatelem vysokoškolsky vzdělaný muž a v dalších dvou případech se jedná o středoškolské pachatele.
- Násilí je páčáno ve třech případech pod vlivem alkoholu, v jednom případě je domácí násilí následkem dominantního postavení muže nad ženou, kdy ženu považoval za věc, s kterou si může nakládat, jak uzná za vhodné.
- Další příčinou násilí je v jednom případě ztráta zaměstnání a v dalších převzaté vzorce chování svých rodičů.
- Ve dvou případech hraje roli zaměstnání – ředitel a policista. Jedná se o nadřazenou pozici, kterou praktikují u své podřízené ženy.
- Všechny čtyři ženy řeší konflikty ústupky, uzavírají se do sebe. Ve všech případech ženy pociťují násilí až po delší době. Zpočátku mají tendenci partnera omlouvat.
- Ve fázi psychosomatických potíží dvě ženy ze vztahu vystoupily a dvě v manželství setrvávají kvůli dětem a z důvodu předdůchodovému věku. I po rozvodu se shodují, že psychické problémy stále přetrvávají.
- Ve všech případech byl agresorem nejbližší člověk – manžel.
- Jedna žena navštívila poradnu pro oběti domácího násilí, další tři ženy navštívily odborníka – psychiatra, psychologa.

- U všech čtyř žen je zaznamenáno velmi nízké sebevědomí, které ztrácely plynutím doby s agresivním partnerem.

Ženy se shodují, že bez podpory přátel, známých, ale i některých členů rodiny, by danou situaci nezvládaly. Většinou se ženy snaží situaci zvládnout samy, ale při vrcholu násilí, kdy už pociťují bezmoc, se obrací na odborníky a poradny pro oběti domácího násilí.

Z těchto kazuistik je zřejmé, že pachatelé domácího násilí se snaží být dominantní, snaží se získat převahu nad obětí, snaží se skrýt nějaký svůj komplex méněcennosti, ať už je to ztráta zaměstnání, neúspěch v práci, je více než možné, že si nesou pachatelé vzorce chování svých rodičů a významnou roli zde hraje i alkohol. V partnerských párech dochází ke střídání fází usmiřování, vzrůstání napětí a týrání.

Z uvedených kazuistik je patrné, že násilí v domácím prostředí se týká všech sociokulturních vrstev, kde nehraje roli národnost, věk, vzdělání, profese... Projevuje se útoky na lidskou důstojnost a v ohrožení je jak zdraví, tak i život oběti.

Zjištění pravé příčiny násilí v jednotlivých případových studiích není jednoduché, oběti často samy netuší, co vede partnera k násilnému chování.

Z kazuistik také vyplývá, že oběti mají velmi nízké sebevědomí. Svou situaci jsou schopny řešit až v případě, kdy se u nich, ale i například u dětí začaly projevovat psychosomatické obtíže.

ZÁVĚR

Fenomén domácího násilí se pozvolna mění, stále častěji se stává předmětem zájmu odborníků, médií i laické veřejnosti. Hodnoty jako je lidská důstojnost, zdraví, ale i život oběti, je stát povinen chránit.

Velmi významnou roli nejen v osvětě, ale i v následné péči o oběť, v odbourávání předsudků a tím se zasloužili na změně veřejného mínění, jsou různé nestátní neziskové organizace. Jejich hlavní činností jsou poradenská centra, bezplatné krizové telefonní linky, které rovněž bezplatně zabezpečují obětem psychologickou a právní pomoc.

V případě „strašáku“ domácího násilí sehraávají významnou úlohu osvětové kampaně a různé výchovné programy, které zabezpečují jak neziskové organizace, tak stát formou informačních, školicích akcí a diskusními projekty. Toto další vzdělávání hlavně odborné veřejnosti má velký význam k pochopení podstaty jevu domácího násilí, jeho vývoji a zajistí schopnost, jak adekvátně bez předsudků reagovat. Týká se to policistů, soudců, lékařů, sociálních pracovníků, státních zástupců, pedagogů, atd.

Domnívám se, že v dnešním anonymním světě jsou lidé hodně zahleděni do sebe a stačilo by tak málo: otevřít oči, dívat se kolem sebe, naučit se rozhodně a sebejistě jednat v případě signálů směřujících k násilí za zavřenými dveřmi domova.

Dospěla jsem také k závěru, jak je důležité „souznění dvou duší“, které mají svůj vlastní názor, který si dokážou obhájit, aniž by použili násilí, dále vzájemná pomoc a tolerance ve vztahu, vzájemná úcta a souhra ve výchově dětí a další faktory, které zajišťují chod normálně fungující rodiny v nerozlučném společenství.

Tato bakalářská práce s tématem domácího násilí má význam hlavně z pohledu, že se jedná o realitu, o níž je nutné mluvit, psát a čelit jí. Byla bych proto ráda, kdo si mou bakalářskou práci přečte, aby se zamyslel alespoň nad svým vlastním postojem a vnímáním domácího násilí.

Bakalářská práce bude využita v neziskové organizaci, která se danou problematikou zabývá, pro studium začínajících pracovníků, kteří o práci projeví zájem.

Studovaný obor - sociální pedagogika, jsem aplikovala do praxe v pomáhajících profesích. V domově pro seniory i v Oblastní charitě ve Znojmě jsem využila znalosti z psychologie, sociální komunikace, práva v sociální oblasti, sociální pedagogiky a sociální patologie aj.

Studium tohoto oboru a získané vědomosti, které jsem získala studiem sociální pedagogiky, mohu využít v pracovním i v běžném životě.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BEDNÁŘOVÁ, Zdeňka, Kateřina MACKOVÁ, Petra WUNSCHOVÁ a Kateřina BLÁHOVÁ. *Domácí násilí.: Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám.* Praha: Acorus, 2009. ISBN 978-80-254-5422-0.

BEDNÁŘOVÁ, Zdeňka. *Informace o Psychosociálním centru Acorus.* In Sborník textů k problematice domácího násilí. Bc. Alena Nedvědová, Mgr. Lenka Vaničková, Mgr. Zuzana Chomová. Praha: Centrum sociálních služeb, 2010.

BURIÁNEK, Jiří a Jiří KOVAŘÍK. *Domácí násilí - násilí na mužích a seniorech.* Vyd. 1. Praha: Triton, 2006, 108 s. ISBN 80-725-4914-6.

BUSKOTTE, Andrea. *Z pela ven: žena v domácím násilí.* první. Brno: Computer Press, a.s., 2008. ISBN 978-80-251-1786-6.

CONWAY, Helen L. *Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007.* 1. vyd. Překlad Jana Mandelíková. Praha: Albatros, 2007, 158 s. Albatros Plus. ISBN 978-800-0015-507.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, 431 s. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-864-7386-4.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Petra VITOUŠOVÁ. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese.* Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 191 s. ISBN 978-802-4720-142.

Diakonie Českobratrské církve evangelické. *SOS Centrum.* [online]. [cit. 13. 6. 2013] Dostupný:
http://soscentrum.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=11&Itemid=19

DIECÉZNÍ CHARITA BRNO-OBLASTNÍ CHARITA ZNOJMO. *Výroční zpráva 2008.* Znojmo: Tiskárna Vega, 2008.

GJURIČOVÁ, Šárka, Jana KOCOURKOVÁ a Jiří KOUTEK. *Podoby násilí v rodině.* Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2000, 101 p. ISBN 80-702-1416-3.

HRONOVÁ, Martina. *ROSA – Centrum pro týrané a osamělé ženy.* In Sborník textů k problematice domácího násilí. Bc. Alena Nedvědová, Mgr. Lenka Vaničková, Mgr. Zuzana Chomová. 1. vydání. Praha: Centrum sociálních služeb, 2010.

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, Eva ŽATECKÁ a Radovan DÁVID. *Právo proti domácímu násilí.* Vyd. 1. V Praze: C.H.Beck, 2011, xiii, 139 s. Beckova skripta. ISBN 978-807-4003-813.

MUSILOVÁ, Marcela. *Případová studie jako součást pedagogické praxe.* 2., upr. vyd., Ve vydavatelství UP 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, 42 s. Skripta (Univerzita Palackého). ISBN 80-244-0749-3.

RADVAN, Eduard a Michal VAVŘÍK. *Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách*. Vydal: Institut mezioborových studií Brno, 2009.

RONENOVÁ, Tammie. *Psychologická pomoc dětem v nesnázích: kognitivně-behaviorální přístupy při práci s dětmi*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000, 159 s. ISBN 80-717-8370-6.

STRAUSS, Anselm. *Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky metody zakotvené teorie* Přel. S. Ježek. 1.vyd. Boskovice: Albert, 1999, 196 s. ISBN 80-858-3460-X.

STŘÍLKOVÁ, Patricie a Marek FRYŠTÁK. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2009, 91 s. Právo (Key Publishing). ISBN 978-807-4180-200.

SZCZEPANIKOVÁ, Alice, Hana LANGHANSOVÁ a Martina ŽÁKOVÁ. *Jak jednat v případech domácího násilí?: praktická doporučení pro příslušníky, příslušnice Policie ČR: kampaň proti domácímu násilí na ženách*. V Brně: Liga lidských práv, 2004, 24 s. ISBN 80-239-2207-6.

ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Krizová intervence pro praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, 197 s. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0586-9.

VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008, 159 s. ISBN 978-808-6131-764.

VITOUŠOVÁ Petra. *Bílý kruh bezpečí, o.s.* In Sborník textů k problematice domácího násilí. Bc. Alena Nedvědová, Mgr. Lenka Vaníčková, Mgr. Zuzana Chomová. 1. vydání. Praha: Centrum sociálních služeb, 2010.

VOŇKOVÁ, Jiřina a Markéta HUŇKOVÁ. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: ProFem, 2004, 194 s. ISBN 80-239-2106-1.

Zákon 108/2006 Sb. o sociálních službách

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

aj.	a jiné
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
BKB	Bílý kruh bezpečí
CAN	Child Abuse and Neglect
č.	číslo
ČR	Česká republika
např.	například
o. s.	občanské sdružení
r.	rok
Sb.	sbírka
tzv.	tak zvaný
USA	Spojené Státy Americké

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. č. 1 – Kolo moci a kontroly, s. 20

Obr. č. 2 – Spirála domácího násilí, s. 24